

Romaanom

Paplo, bwe'u jo'araa Roma' tea'u Krijtota sualemmeu ji'ojte

¹ Inepo nee Paplo' teame, wepulsi yo'owe Jesukrijtota tekil joame. Inepo ne Liojta betana yeu pu'ari, junuen yeteu bittuaritakai, intok Liojta betana nok lutu'uriata yeteu a' teuwa a' betchi'bo a' tekil maki.

² Inika'a Krijtota betana nok lutu'uriata, ju'u Lios, che'a bat naataka naatekai, jaibu jum a' nok lutu'uriapo, watem, jume' chukula yeu weenemta teuwaaneeme ju'uneetuakai, inien a' lutu'uriatek.

³ Ini'i Liojta betana lutu'uria, itom yo'owe Jesukrijto, ju'u Liojta u'usi betana junen weye. Aapo, ju'u Jesukrijto, juka' che'a yo'o ya'arita Labiituka'uta yoemiam betana inim yeu yoemtuk. ⁴ Taa aapo'ik Liojta betana a' yoemiatuka'po, utte'ata aet ayuka'ue, Liojta tu'u jiapsie aniwaka junuen ju'uneiyaawak, kokkoarim nasuk a' jiabijteka' betchi'bo. Tua juna'a ju'u itom yo'owe Jesukrijto.

⁵ Aapo'ik Jesukrijtota betchi'bo, ju'u Lios inika'a tu'ik itom ya'ariak, ka itou a' lutu'uriatuk juni'i, aapo'ik betana lutu'uriaka, yee itom majtane' betchi'bo itom yeu pu'ak, yeteu itom bittuakai. Intok junuen, si'ime yoemrata belle'ekatana, a' sualeka intok a' nok jikkajame aune' betchi'bo.

⁶ Inime'e betana eme'e aane, ket Liojta betana, Jesukrijtota yoemiamtune' betchi'bo.

⁷ Inien nee emou ji'ojte, si'ime eme'e, jum bwe'u jo'araa Roma'atea'po jo'aakame. Jume' Liojta

tu'isi nake'um. Intok wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba jiapsi i'awaka eme'e yeu pu'arim. Itom Lios achaita betana intok yo'owe Jesukrijtota betana, emou tu'ik enchim alleenee'uta intok yanti el-wamta em bitne.

Paplo, bwe'u jo'araa Roma' tea'u noitibae'po

⁸ Che'a bat naatakai, Jesukrijtota betchi'bo, si'imem emo betchi'bo, ne in Liojta aet baisae. Bwe'ituk enchim a' suale'po junuen si'ime aniat yeu tajtia ju'uneiyaawa. ⁹ Bwe'ituk Lios aapo, ju'u tua junen jiaka, aapo'ik betana tekilta in a' jooria'u, aapo'ik u'usiwa betana, juka' nok lutu'uriata yee majtakai, aapo net ju'unea, jiba in emou waateka, au bicha in enchim nokria'po. ¹⁰ Jiba nee Liojtau bicha in noka'abeleki, ne au ujbwana, aapo'ik junen ea'po aman, i'an jumaku'u ti eaka, jachinpo juni'i a in aman enchim bitne' betchi'bo, aapo tu'i bo'ota nee makne. ¹¹ Bwe'ituk enchim ne bitpea, tu'isia. Intok junuen, Liojta tu'u jiapsita betana weyeka a enchim joonee'ut enchim au yuma'anee'ut enchim aniabaekai. Junuen, ka ta'abwisi intok eaka, che'a tu'isi Krijtota enchim sual saka'ane' betchi'bo. ¹² Inen ne jiubae o'oben, Jesukrijtota, itepo junuen nau a' sualeka, si'imem itom naas ito anianee'u betana.

¹³ Krijtopo nemak werim, enchim ne ju'unee i'a, jue benasi in aman enchim bitpeaka juni'i, taa i'an tajtia, ka a in emou weye'po. Emou ne noitibaeka'ea, junuen emo nasuk, Krijtota nok lutu'uriata sualeka, che'a juni'i yu'in a' mabetame bitbaekai. Inim aniapo omot jue benasi jaibu inien in a' bicha'a benasia. ¹⁴ Bwe'ituk neu utte'a in yee majtane'po, kia am riekomtuko juni'i,

intok kia am ta'abwi yoemratuko juni'i. Intok jume' koba suawakame, oo kia jume' ka koba susuawakametuko juni'i. ¹⁵ Junuen san inen ne ea, inika'a Krijtota betana nok lutu'uriata, enchim, jume' bwe'u jo'araa Roma'atea'po jomemmeu ket in emou a' teuwaane'po, kaita neas aayuk.

Krijtota nok lutu'uria, utte'ata a' jipue'u

¹⁶ Inepone, juka' bemelaka, Krijtota nok lutu'uriata betana jakwoo juni'i nee ka ae tana ino tiutua. Bwe'ituk jiba ini'i juna'a, Liojta betana utte'aka a' bitna' betchi'bo weyeme. Junuen, si'imem wame'e, inika'a sualeme am jinne'uneekai. Junuen ini'i, che'a bat naataka jume' juriom betchi'bo weyekai. Taa ketchia si'ime wame'e ka jurio yoemram betchi'bo juni'i. ¹⁷ Bwe'ituk inia nok lutu'uriae, itepo a' ju'uneiyaa, Liojta junuen wepulsi Krijtota itom sualeka jiba junuen a itom mabeta'po. Intok ka ta'abwisi intoko. Jum Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: "Ju'u junuen, Liojta betana tu'isi mabetwakame, junuen aapo'ik sualeka jiba yuu jiapsine", ti jiakai.

Yoemrata betana ju'u ka tu'i ayukame

¹⁸ Bwe'ituk ite a' ju'uneiyaa, aapo'ik Liojta teekapo a' kateka'a betana, si'ime jume' ka a' yo'oreka, ka tu'ik jiapseka intok ka tu'ik joame, ama butti jiokot machika ameu a' chupne'po. Inime'e junaen ka tu'ik bo'o jooriaka, Liojta betana juka' lutu'uriata, ka a' ju'uneiyaatebo. ¹⁹ Bempo, juka' Liojta betana weyeka, a ju'uneiyaatumta ju'uneiyaa. Bwe'ituk Lios, aapo ameu yeu a'

machiak. ²⁰ Bwe'ituk Liojta, ka bittaka, jiba yuu a' jiapsa'uta, ju'u aapo'ik ju'unakteka'ue a ju'uneiyaatu. Aniata ju'unaktewaka'po naateka machisi ju'uneiyaawa aapo'ik a' Liojtuka'po intok utte'ata jiba yuu betchi'bo aet ayuka'po. Junuen san, bempo kaitat jiawitene. ²¹ Jume' bat naataka katriam junuen Liojta ta'aasuka juni'i, ka a' yo'orek intok ka a' baisaek juni'i, ka a' Liojtuka'a benasia. Taa alam kaita tu'ikut emo temai japtæk. Junuen san, tu'ikut bem a mammatenee'uta, a' ta'aruk. ²² Intok emo sussuawak ti jiaka juni'i, kaita suawata amet ayukan. ²³ Intok juka' Liojta, jiba yuu jiapsamta, yo'ori eiyaa'eewa'uta koptak. Intok, senuk, inim yoemta, ka jiba jiapsinemta bebenakutchi maammea ya'arika am yo'ori betchi'bo. Intok kia wikitchim bebenam ya'arita juni'i, intok bakotchim bebenam intok ketunia, juyapo jume' jiapsame bebenam ya'arikai.

²⁴ Inia betchi'bo san, ju'u Lios, junuen ka tu'ik bem bo'o jooriapea'u betana ka ameu suuaka, au am su'u tojak. Intok junuen bempo naas nau tiusi machik yaak. ²⁵ Bwe'ituk bempo, Liojta betana juka' lutu'uriata, bem ta'aaka'uta, ka a' mabetaka, juka' aa noki'ichiata sualek. Intok Liojta betana juka' ju'unakteita yo'orek. Intok am nake. Intok tua juka' Liojta am ju'unaktekamta, junaka'a ka yo'orek, juka'a, jiba betchi'bo a' yo'orinaa'u au a' lutu'uriaka'uta. Tua junuentune.

²⁶ Inia betchi'bo san, tua tiusi maachik bem bo'o jooriane' betchi'bo ka ameu suuak ju'u Lios. Junak san, jume' jaamuchim juni'i, o'owim bem waata'a'ea'po, bempo su, che'a emo waatan.

²⁷ Intok jiba benasia, jume' o'owim, jaamuchim

waata'eaka su, bempo su emo waatan. Intok chikti bem nau eaka, nanancha o'owimtaka tiusi machik nau bo'o joorian. Intok juna'e betana, bempo juna'en, si'imeta juka' ka amma'ali weyeka, bem ya'ari betana, bempo bem takaampo a' inne'ak.

²⁸ Bempo, Liojta kaabetuka'a benasia, ka su-albaekai, aapo ju'u Lios, ka intok amemaktuka, si'imeta juka' ka amma'ali weyeka bem eiyaa'u am su'u tojak. Junuen, juka' ka joo'eewamta bem joone' betchi'bo. ²⁹ Intok si'ime ka tu'isi weyeka amet aayuk. Ka am jubeka, ta'abwi jaa-muchimmak emo tu'uren. Ka amma'ali weyemta, jain juni'i, ka weela'po jita waatiawamta. Tokti betchi'bo ka tu'ik, jita nau nae. Yeem sussu'a. Nok nanassua. Yeem bai tatta'aa. Ka tu'i yoe-mem. Aa noki'ichiata teuwaaka yetet nooka. ³⁰ Ka tu'isi yetet nonoka. Liojta ka tu'ureka, omola a' tatawa. Kaabeta yoyo'ore. Tu'isi emo jabele intok emo che'eware. Ta'abwika, ka tu'ik tua bem a' ya'anee'u betana susuawak. Bem yoyo'owam ka nok jikkaja. ³¹ Kaita mammate. Bem teuwaa'uta ka chuchupa. Bem a yee naknee'uta, ka ta'aa. Kaitat yee jijiokoe. Yee jiokoliwamta ka ta'aa. ³² Bempo tu'isi ju'unea, juka' Liojta tua inika'a beje'eka a' nesaweka'ut. Ju'uneamme, inile benaka ka tu'ik bo'o jooriame, bem kokkonee'uta ameu a' chupne'po. Taa junuentaka juni'i, jiba bichau bicha ka tu'ik bo'o jooria. Intok bempo, watem ame benasi aneme, alleaka am bicha.

2

Ju'u Lios, tua a' lutu'uriatuka'po aman yee

ya'uraa bittua

¹ Inia betchi'bo san, empo, kia jabetaka juni'i, watemmet nokaka, ka tu'isi tawala'ati jiaame, kaachin jiawitene. Bwe'ituk junuen, watem ka tu'isi tawala'ati jiakai, empo'e ka tu'isi emo tatawa. Empo junuen amet nokaka juni'i, tua juka' bem joa'uta ket a' jooa. ² Ju'uneate, Liojta junuen, jume'e, inika'a weemta joame, tua junuen a' lutu'uriatuka'po amani, ameu a' chupa'ane'po. ³ Intok empo, jume' junuen junaka'a joame, ka tu'isi tatawaame. Intok empo jiba junaka'a joakai, Liojta ka tu'isi yee tawaanee'u betana, kaachin empo'e ama yo'eene. ⁴ Oo jaisa empo, juka' Liojta ka yee koptaka intok tu'isi yee jiokoleka intok a yee bo'o bichamta, kaita'po a' bichaka, omola a' tawaa ja'ani. Junuen aapo'ik yee a' jiokolee'uta, jiba au bicha enchi emo jiapsi kuaktane' betchi'bo weyemta ka mammatekai. ⁵ Taa empo'e tua'e bettek jiapseka, ka Liojta noki jikkaja. Intok empo, ka tu'ik joowamta betana ka emo temaibae. Inia betchi'bo san, empo, juka' taewaita, Liojta yee aet a' ya'uraa bittuane'ut, jiokot maisi em bitnee'uta, che'a juni'i eu a' bu'uuria. Bwe'ituk aapo ju'u Lios, si'imemmeu tua ameu a' lutu'uriatuka'po aman, ameu a' chupa'ane. ⁶ Junak aapo'ik, we'epulaim, juka' bem ya'ari betana junuen ameu a' na'ikiatuneeo. ⁷ Wame'e, juka' aapo'ik bichapo bem ae uttianaa'uta intok ae bem eiyaanaa'uta intok juka' jiba yuu jiapsiwamta aet bem bitnee'uta, inika'a, ka aawas kopteka juka' tu'ik jiba bem joa'ue a' jaiwame, jiba yuu jiapsiwamta amet autuane. ⁸ Taa jume' yee beje'eme intok Liojta betana lutu'uriata ka jikkajaka, ka tu'ik

ala eiyaame, ka am jiokoleka, jiokot ameu a' chupa'ane. ⁹ Si'imem jume' ka tu'ik bo'o joori-aka jiapsame betchi'bo, jiokot emo bitwame intok jiokot eewame ameu aune. Jume' juriommeu batchia, intok ketchia, jume' ka juriom betchi'bo. ¹⁰ Taa ala ju'u Lios, am uttiateboka, yo'orisi am eiya tebonee intok ka jain eaka jiapsiwamta amet autuane, si'imem jume' tu'ik bo'o jooriame. Che'a bat naataka jume' juriom betchi'bo, intok ket jume' ka juriom betchi'bo.

¹¹ Bwe'ituk ju'u Lios, kaabem che'a eiyaaka, watem yeu be'aa. ¹² Bwe'ituk, Liojta betana nesaurim, Moiseejtuka'uta ji'ojteim, si'ime jume' ka am ju'uneiyaaka ka tu'ik yaakame, juname'e junuen, Liojta nesaurit ka ju'uneaka juni'i, kokkoneemme. Taa intok jume' junuen, Liojta betana nesaurim, Moiseejta ji'ojteka'ut ju'uneaka juni'i, intok ka tu'ik yaakame, juname'e junen ju'u Lios, junae betchi'bo, junae nesaurie, ka tu'isi am tawaane. ¹³ Bwe'ituk jume'e, juka' nesaurita kia beja a' jikkajame, ju'u Lios ka junaen am tu'u mabetne. Ala jume'e, junaka'a nesauta jachin a' ji'ojteipo aman jiapsame, juname'e ala, ae tu'u mabetrimtune. ¹⁴ Taa ju'u tatta'abwi yoemra, ka juriomtakai, Liojta nesauri ji'ojteim, inime'e betana ka ju'uneakai, inime'e, jum nesauri ji'ojteimpo weyemta, bem junuen yoememtaka, jitat bem ju'unea'ue a' chupako, junak inime'e, jitat ju'uneaka bem jiapsa'u, ini'i ame betchi'bo, nesauritaka yeu weama. ¹⁵ Bwe'ituk inime'e, bem jachin emo uju'uka bem jiapsa'ue, junuen emo ju'uneiyaa tebo, Liojta nesauri jachin a' weye'uta, yuma'isi bem am ta'a'abebena. Bempo'im, tu'ikut

oo ka tu'ikut a bem ju'unea'u, iniat a ame tana a' teuwaa tebo. Intok chukula, bempo ju'u bem jiapsa'ut a bem emo nokriane'e'ut oo ka a bem emo nokriane'e'ut emo ju'uneiyaane. ¹⁶ Juka' taewaita yumako, Liojta, si'ime yoemrata betana, bem joa'uta, kaabeta intok ju'uneiyaa'u, we'epulaim, junaet ameu a' chupnee'ut, am ya'uraa bittuao, Jesukrijtota si'imemmeu yo'o yaakai. Aapo'ik nok lutu'uriata in yee majtaka'uta welisia, a' lutu'uriatuka'a benasia.

Jume' juriom, intok ju'u Moiseejtuka'uta nesauri ji'ojtei weyeme

¹⁷ Taa empo emo jurio yoemra ti jiakai, intok empo, nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta bo'o jooriaka, Liojta suale, intok ket empo Liojta eaka emo uttia. ¹⁸ Liojta betana juka'a, jita yee a' joo i'a'uta empo ju'uneiyaa, intok ju'u Liojta nesauri ji'ojtei, juka' che'a tu'ik em yeu pu'anee'ut enchi tejwaa. ¹⁹ Empo ket, jume' Liojta betana lutu'uriata ka ju'uneame, em am etejoriane'po ama emo yuma'ale. Intok jume' ka tu'ik bo'o jooriame, tu'isi bem jiapsine' betchi'bo, tu'i bo'ota am tejwaa betchi'bo, ama emo yuma'ale. ²⁰ Jume' intok, jitat juni'i ka ju'uneame, a emo am majtate. Intok jume' ka a ameu noktume, a em am nok tejwaane'po juni'i. Liojta nok lutu'uriapo, si'imeta jachin a' weye'ut, jakwoo juni'i ka ji'op betchi'bo, suawata intok juka' lutu'uriata ta'aakai. ²¹ Juntuk san, empo junuen watem maj majtakai, jaisaaka empo ka junaen emo majtaka jiapsa. Empo, juka' jita e'etbwawamta ka tu'i ti jiaka yee

majtame, jaisaaka empo jita e'etbwa. ²² Empo, jamma ka jubeka, ka aamak senuk au tu'urisaekai, jaisaaka empo junaka'a jooa. Empo, jume' ka tua liosim, maammea ya'arim, yo'oriwame, ka bibitpeakai juni'i, jaisaakai, empo su, junama'a bem te'opompo juka' beje'ewakamta nunu'e. ²³ Empo ala, jum Liojta nesauri ji'ojteimpo weyemta a' ta'aakai emo che'eware. Taa empo, jiba junaka'a Liojta nesauri, ka a' chupakai, junuen empo juka' Liojta inim ka a' yo'ori tebo. ²⁴ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo, inen ji'ojtei: "Jume' wate yoemem, ka juriom, enchim ka amma'ali ane' betchi'bo, Liojtat ka tu'isi nooka", ti jiakai.

²⁵ Lutu'uria ala, juka' sirkunsision teamta, jita tu'ik a' teuwaa'po. Taa Liojta nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta a' teuwaa'po aman a' joa'ateko. Taa junaka'a ka joa'ateko, empo, jiba jume' ka junaen ya'arita benane. ²⁶ Ju'u intok ka junuen ya'aritakai juni'i, taa Liojta nesauri a' teuwaa'po aman a' joame, ka junuen ya'ataka juni'i, sirkunsiraaroata benasi eiyaanaa. ²⁷ Taa ju'u intok, ka junuen ya'aritakai, taa Liojta nesauri a' teuwaa'po aman a' joame, enchi, junuen ya'ataka juni'i, intok Liojta nesauri ji'ojteita ta'aakai, ka junuen enchi a' chupao, juna'a, ka tu'isi a enchi tawaa. ²⁸ Bwe'ituk ju'u, juriom yo'owakame, ka junae betchi'bo jiba, lutula wee'po juriotune. Intok kia ju'u, a' takaawapo sirkunsiraaroawakame juni'i, ka junae betchi'bo jiba, lutula wee'po junuen ya'arita benane. ²⁹ Taa ala, ju'u lutu'uriapo jurio, Liojtamak a' ea'po au ju'uneiyaame, juna'a lutula wee'po juriotune. Intok ju'u

lutu'uriapo sirkunsision teame, ju'u junuen ya'aritaka intok Liojta a' jiapsi i'a'po aman jiapsame juna'a. Ini'i, ka junuen a' weyeka a' ji'ojtewaka'ue ju'uneiyaawa. Ala, senu, a' sualeka a' ju'uneiyaane. Juna'atune. Ju'u intok junuen a' bo'o jooriame, ka jume' a' bichame betana, taa Liojta betana junuen tu'isi aet mabetnaa.

3

¹ Junuen san, jitasa teuwa'a ju'u juriotuwame oo ju'u sirkunsision teame juni'i. Jitasa yeteu tu'ik jipue. ² Jiba juebena weemta betchi'bo tu'i. Bwe'ituk che'a bat naataka, ju'u Lios, juka' a' nok lutu'uriawata, tua junen a' ea'po aman, jume' juriom mampo a' su'u tojak. ³ Taa inime'e betana, watem ka Liojta mak am eebaao juni'i, aapo'ik betchi'bo tua kaachin maachi. Ka inia betchi'bo ju'u Lios, waka'a, jume' aapo'ik nak ta'aa'umeu bicha a' na'ikiri a' koptane. ⁴ Taa ala, ju'u Liojta joaka a' teuwa'a'u, lutu'uriata ausu'lik bo'o jooria, ela'po si'imem inim jiapsame, ka lutu'uriata nokao juni'i. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

Em teuwa'a'u betchi'bo, empo Lios, si'imeku em lutu'uriaka'po ta'eenaa.

Intok empo, jume' enchi beje'eka, ka tu'isi et nokame, am koba'ane.

⁵ Taa ju'u itom ka tu'isi ane'ue, itepo, Liojta junuen si'imek betana a' lutu'uriaka'po a' ju'uneiyaatebokai, junak su, jaisa ju'u Lios junuen junae betchi'bo jiokot itom joakai, jaisa ka amma'ali aane ja'ani. Inim jabeta juni'i a' teuwaane'e benasia ne jiia. ⁶ Kaachin junuentune.

Bwe'ituk ju'u Lios, junuen ka amma'ali ane'eteko, kaachin inim juka' yoemrata a ya'uraa bittua ean.

⁷ Maasuko, ju'u aa noki'ichika in teuwaa'uta, Liojta betana juka' lutu'uriata, che'a juni'i machisi a' ju'uneiyaatebokai, jaisaaka junuen inepo, ka tu'ik yoemta benasi eiyaawa. ⁸ Junuentuka'ateko, jaisaaka te juka' ka tu'ik, ka a' bo'o jooriane, junuen juka' tu'ik junae itom bitne' betchi'bo. Tua inika'asan, waate, ka tu'isi eaka, junuen itom yee majta'ati jiia. Taa inime'e, ka tu'ik bem na'ikiatunee'uta ameu chupne.

Si'ime te, itepo, ka tu'isi tawalam

⁹ Junak su, jaisa itepo jume' juriom teame, ju'u wate yoemrata bepa che'a tu'i yoemra ja'ani. Tua ka junuen lutu'uria. Bwe'ituk jiba itepo te, kia jume' juriom intok kia juka' wate tatta'abwi yoemrata juni'i, juka' ka tu'ika bempo'im joa'uta, ka a' koptaka amet a' ayuka'po, machisi tee a' teuwaalaa. ¹⁰ Liojta nok lutu'uriapo inien a' ji'ojtei'i benasia:

Kaabe aane, si'imeku tu'i yoeme.

We'epulaka juni'i kaabe.

¹¹ Kaabe aane jume' jitat a ju'uneame.

Kaabe aane jume' Liojtat jiapseka, aet emo temaeme.

¹² Si'ime, Liojta betana emo na'ikimtelataka ji-apsa.

Si'ime, Liojta bichapo, kaita tu'ik bo'o jooria.

Kaabe, jume' yeteu tu'uwata bo'o jooriame.

Kia wepu'ulaika juni'i, kaabe.

¹³ Inime'e teuwaa'u, tiuraa, jaiti machi ausu'li.

Bem teuwaa'ue, yee bai tatta'aa.

Ka tu'ik watemmet au i'akai aa noki'ichiata amet nonoka.

¹⁴ Wepulsi ju'u bem teuwa'a'u, ka tu'ik senuku bem chuptuapea'u juna'a.

Intok jita juni'i, ka tu'isi yeteu weechemta teuwa'a.

¹⁵ Bempo, bem jissu'anee'ut, ka emo temaeka a' jooa.

¹⁶ Jak juni'i bem ane'epo, tu'ik nanasonte.

Intok ka alleewamta jooa.

¹⁷ Intok yanti elaka bem jiapsinee'uta, ka ta'aa.

¹⁸ Liojta bem ee majjaunee'ut, kia ili juni'i, ka aet emo temae.

¹⁹ Ju'uneate, si'imeta juka' che'a bat naataka nesauri, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'u, a' teuwa'a'uta, jume' juriom, inika'a nesaurita bo'o jooriaka jiapsammeu a' teuwa'a'po. Junuen, inime'e ka bempo'im jitat jiaawitene' betchi'bo. Intok junuen, inim kaabeta yeu be'eeka, ju'u ka tu'isi bem tawala tuka' betchi'bo, ju'u Lios, yee ya'uraa bittuanemta bichapo bem anne' betchi'bo.

²⁰ Bwe'ituk kaabe Liojta bichapo mabettune, juka' nesaurita junuen a' weye'po a' joakai. Bwe'ituk ju'u nesauri, wepulsi itom juka' ka tu'ik ya'ariaka'po itom ju'uneene' betchi'bo weye.

Yee jinne'uwamta, Krijtota sualwaka jiba, a' weye'po

²¹ Taa i'ani, ju'u Liojta nesaurit chukula, ka inia Liojta nesauri betana, itepo a' ju'uneiyaa, Liojta jachin itom jikoleka, itom a' tu'u mabetne'po. Inia weemta betana intok, jum bat naataka, Liojta nesauripo intok jume'e, aapo'ik betana ju'uneetuawaka a' ji'ojtekame, jaibu teuwaar-itukan. ²² Ini'i intoko, Liojta si'imem a' sualeme,

inien am tu'u mabeta'u, Jesukrijtota sualeka jiba, junuen mabettune. Liojta bichapo, kaabe yeu be'eeka, si'ime nanancha bitwa. ²³ Bwe'ituk kaabe yeu be'eeka, si'ime, Liojta bichapo ka tu'ik ya'ari. Intok si'ime, Liojta bichapo tu'isi aet bem mabet tune'e'ut, tokti kaita amet ayukai. ²⁴ Taa ju'u Lios, tu'isi yee a' jiokole' betchi'bo, am yoemi-awam benasi yee mabeta, ka jita tu'ik bem ya'ari betchi'bo, taa ala, aapo, Jesukrijtota ame betchi'bo yaaka'ue, am jinne'ula. ²⁵ Ju'u Lios, Jesukrijtota, itom ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, jiokot a' ya'atunee'uta au chupak, kuuset a' muktuakai. Ini'i a' ya'ari intok, jume'e, a' sualeka a' mabetame betchi'bo jinne'uwame aet aayuk. Ini'i inien yeu siika, Liojta si'imeku lutu'uriata aet ayuka'po a' ju'uneiyaana' betchi'bo, bat naataka jume' ka tu'uwa ya'arim ka au a' bamijtuaka, ka sep junae betana jiokot am yaakai. ²⁶ Taa ketchia inien yeu siika, i'an, inime'e taewaimmet, Liojta si'imeku lutu'uriata aet ayuka'po, a' ju'uneiyaana' betchi'bo. Intok ket, jiba si'imeku lutu'uriaka, junuen, jume' Jesukrijtota sualeka a' mabetame, tu'isi mabetakai.

²⁷ Juntuk san, kaabe jitat au uttiane. Jaisa betchi'bo. Inia betchi'bo, ka juka' nesaurita, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta itom a' chupaka a' bo'o jooria' betchi'bo, taa ala, Jesukrijtota itom sualeka' betchi'bo te jinne'urim. ²⁸ Junuen san, ju'uneate, senuk jabeta juni'i, Jesukrijtota a' sualeka, Liojta a' tu'u mabetne'po. Ela'po su juka' nesaurita betana bo'o jooriawamta ka ya'alataakai juni'i.

²⁹ Jaisa ju'u Lios, wepulsi ju'u jurio yoemratau

jiba inien Liojwai ja'ani. Jaisa ju'u wate, ka jurio yoemratau beja inien yee jinne'uka, ka Liojwai ja'ani. Jana'aka, juname'e juni'i ket junaen a' yo'owak. ³⁰ Bwe'ituk wepu'ulai jiba ju'u Lios. Intok Jesukrijtota sualekai, ju'u Lios, juriomtaka sirkunsiraarolim, intok kia jume' ka juriomtaka ka junuen ya'arim juni'i, Jesukrijtota bem suale' betchi'bo, si'imem nanancha am tu'u mabetne. ³¹ Junuentuko, jaisa itepo inien Krijtota sualeka, juka' nesauri ji'ojteita, kaita a' teuwa'a benasi a' tawaa ja'ani. Kaachin junuentune. Ala itepo, che'a juni san inika'a Liojta betana nesaurita, jita betchi'bo a' weye'po te a' ju'uneiyaa.

4

Apra'amtuka'uta jaisa a' jiapsaka'u, itom ju'uneiyaa'ea'u

¹ Junuen san, itepo jume' ijra'eliitam, ju'u itom bat naataka yo'owasuka'u, Apra'amtuka'u betana, jaisa te jiune. Inia betana jachin a' jameka'po. ² Bwe'ituk ju'u Apra'amtuka'u, aapo'ik jita tu'ik a' yaaka'ue, Liojta betana tu'isi mabetuko, junae betana a au uttia ean. Taa junuentaka juni'i, ju'u Lios, ju'u au a' uttia'uta ka a' tu'uria ean. ³ Bwe'ituk jum Liojta betana ji'osia ji'ojteimpo inen ji'ojtei: "Ju'u Apra'amtuka'u, Liojta soal ta'aak. Intok jiba inien aapo'ik a' soal ta'a' betchi'bo, ju'u Lios, kaita ka tu'ik aet ayuka'a benasi, tu'isi a' mabetak." ⁴ Maa su, seenu, tekipanoalatuko, juka' a' beje'etuawa'uta, ka ujbwanta benasi a' mabetne, taa aapo'ik a' wikiriawa'a benasi a' mabetne. ⁵ Taa seenu, jinne'uitune' betchi'bo, ka a' joa'ue, taa Liojta,

juka' ka tu'ik ya'alata a' tu'u mabetne'po junuen a' sualekame. Ju'u Lios juka' junuen a' sualeka'u betchi'bo aet jatteaka tawanee aapo'ik junuen a' tu'u mabetne' betchi'bo. ⁶ Inien ket ju'u yo'o ya'ari Labiituka'uta, juka' Liojta betana, ka jita unnaa tu'ik a' ya'ari betchi'bo, Liojta tu'u mabetaka'uta, aapo'ik alleewamta a' bitnee'u betana a' teuwaak, ⁷ inen ji'ojtei:

Alleewamta am bitne, wame'e, juka' ka amma'ali bem auka'ut, Liojta betana aet jiokoiwakame.

Intok bem ka tu'uwa ya'arim, ka junaet am bichakai.

⁸ Tu'isi alleenee wa'a, jabeta, a' ka tu'uwa ya'arim betana, achai Liojta, kaita a' ya'ari'i benasi eiyaawame.

⁹ Ini'i alleewame intok, ka jume' sirkunsiraaroarim betchi'bo jiba, taa jume' ka junuen ya'arim betchi'bo ketchia. Bwe'ituk jaibu te inen a' teuwaalaa, Liojta Apra'amtuka'uta, a' sualeka' betchi'bo aet jatteaka a' tu'u mabetaka'po.

¹⁰ Taa jakwoosa junuen junaet a' tu'u mabetak, jaibu Apra'amtuka'uta sirkunsiraaroasuako, oo kee junuen a' ya'awao. Ka chukula, taa tua kee junuen a' ya'awao. ¹¹ Taa ju'u Apra'amtuka'u, che'a chukula, juka' junuen au a' ya'anee'uta aet tejwaawak, junaen aapo'ik Liojta sual ta'a' betchi'bo, Liojta a' tu'u mabetaka'po betana iniae a' ju'uneiyaana' betchi'bo. Inien san ju'u Apra'amtuka'u, jume' ka junuen sirkunsiraaroawaka taa si'ime jume' Liojta sualeme betana ket achaiwai. Intok junueni ju'u Lios, ket bempo'im am mabetrituka'po

aman am ju'uneiyaatebo. ¹² Lutu'uria ala, juka' Apra'amtuka'uta, jume' juriom sirkunsiraaroawakame, ket bem a' yo'owaka'po. Taa junuentaka juni'i, ka kia jume'e, aapo'ik betana kateka, bem takaapo junuen ya'awakame betana, taa ket wame'e, juka' itom yo'owa Apra'amta kee sirkunsiraaroawaka, Liojta a' suale'e benasia, Liojta sualeme betana juname'emtune.

Liojta a' sualwaka' betchi'bo, aapo'ik itou a' na'ikiaka'u, a' chupaka'u

¹³ Bwe'ituk ju'u Lios, Apra'amtuka'utau intok jume' aet yeu katriammeu, inim, ame betana, senuk si'imemmeu a' yo'otune'po ameu a' na'ikiak. Taa inika'a, Liojta ameu chupne'eti jiaaka a' teuwaaka'u. Ka juka' Apra'amta, nesauri ji'ojteita a' bo'o jooria' betchi'bo au a' chupak. Taa ala, aapo'ik, Liojta a' sualeka, junuen tu'isi mabettukai. ¹⁴ Bwe'ituk juka' nesauri ji'ojteita, a' weye'po aman, a' bo'o jooriame, juname'e jiba juka' Liojta betana itou na'ikiawakamta a' mabetneeo, junako, ju'u Liojta sualwame kaita teuwa ean. Intok Liojta itou chupne'eti a' jiaaka'u, kaitatune. ¹⁵ Bwe'ituk ju'u nesauri ji'ojteita, a' weye'po aman, ka a' chupa'awame, jiokot machika, betteka ama aayuk. Taa jume'e, ka a' jipueka ka a' ju'uneiyaame, juname'e, kaachin a' teuwa'uta beje'eka aune.

¹⁶ Junuen san ju'u itou bicha na'ikiawakame, Apra'amta, Liojta a' sualeka' betchi'bo weye. Junuen, ka yeteu a' cha'aka juni'i, ka jita betchi'bo a' weene' betchi'bo. Intok ketchia, si'ime jume'

Apra'amtat yeu katriam betana, tua junuen a' lutu'uriatuka'po am ju'uneene' betchi'bo. Inien ne jiia o'oben, ju'u itou bicha na'ikiawakame, ka jume'e, nesaurita jachin a' weye'po aman a' bo'o jooriame betchi'bo jiba a' weye'po. Taa ket, si'ime jume'e, Apra'amtuka'uta a' sualeka'a benasi a' sualeme betchi'bo. Junuen san, aapo ju'u Apra'amtuka'u itou si'imemmeu yo'otaka yeu weama. ¹⁷ Juka' Liojta, aapo'ik sualeka'uta bichapo, jum Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia: “Juebena yoemratau ne enchi achai yo'o ya'ari”, ti jiakai. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo, jume' kokkoarim jijibijtetua. Intok juka' ketun kee yeu machiamta, jaibu tua junuen a' ayuka'a benasi a' tetteuwaa.

¹⁸ Ju'u Apra'amtuka'u, juka' a' bo'o bicha'uta a' kaitatu machiaka juni'i, jiba Liojta yoem eiyaak. Intok junuen, juka' a' bo'o bicha'uta au chupuk. Intok jiba junueni, juebena yoemratau yo'otaka taawak, Liojta jaibu au a' teuwaalatuka'po amani: “Junuen ka a na'ikiatunee jume' et yeu katriam”, ti jiakai. ¹⁹ Ju'u Apra'amtuka'u, abe mamni taka wasukteka juni'i, taa jiba Liojta a' suale'u ka aawaj kopteka jiba a' yoem eiyaak. Ju'uneaka, a' ju-biawa Sara' teamta intok aapo'ik juni'i, junuen jaibu bem yoemiane'po, unnaa yo'otakai, ka emo jiapsi machiakai. ²⁰ Intok kia Liojta au na'ikiaka'u betana juni'i, jiba aet yoem eak. Taa ala, che'a juni'i a' suale'u intok a' yoem eiyaa'u aet ayukan intok Liojta yo'oreka, a' alleetuak. ²¹ Intok aapo'ik a' yoem eiyaanee'uta, ilitchisi juni'i, ka au be'eka, Liojta betana si'imeta au a' teuwaaka'uta, au a' chupa'ane'po aman, utte'ata a' jipue'po a'

sualekai. ²² Inia betchi'bo san, ju'u Lios, junuen aapo'ik a' sualeka' betchi'bo, aet jatteaka a' tu'u mabetak.

²³ Ini'i intoko, Liojta a' sualeka' betchi'bo, a' mabetwaka'u betana, ka Apra'amtuka'uta betana jiba a' weye'po teuwaawak. ²⁴ Taa intok ketchia, ito betchi'bo ji'ojtewak. Bwe'ituk ju'u Lios, iitom, jume' kokkoarim nasuk, yo'owe Jesukrijtota a' jiabijtetuakamta sualeme, itom tu'u mabetla. ²⁵ Aapo ju'u Jesukrijto, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, a' me'etune' betchi'bo, o'owimneu su'u tojiwak. Intok kokkoarim nasuk jiabijtetuawak, junaen, Liojta bichapo itom tu'u mabetrimtune' betchi'bo.

5

Jitasa betchi'bo, kaita ka tu'ik ya'ari benasi itom eiyaawa'u

¹ Junuen san, yo'owe Jesukrijtota itom suale' betchi'bo, Liojta betana tu'u mabetrimtakai, Krijtota itom ya'ariaka'u betchi'bo, itepo aamak itom yanti ela'u itot aayuk. ² Jesukrijtota betchi'bo itepo, Liojtau bicha lutu'uriak, itom a' sualeka' betchi'bo. Aapo'ik betana juka' itom jiapsimneu tu'ik mabetbaekai. Inia tu'ik betchi'bo intok, itepo, ka ta'abwisi intok a' suale. Intok, teekapo, Liojta yo'o nesaweka kateka'u, chukula itom aamak annee'uta bo'o bichaka te allea. ³ Intok ka iniat jiba, taa ketchia, itepo jiokot itom ito bicha' nasuk juni'i, te alleaka Liojta yo'ore. Bwe'ituk inien te a' ju'unekiyaa, ju'u, jiokot itom ito bicha'ue, ka jain eaka a itom bo'o bitnee'uta, che'a itom aet jajamne'po. ⁴ Intok junuen ka jain eaka a

bo'o bichakai, ji'obilawakai, chukula, tu'isi itom jiapsa'ut te ju'uneiyaanaa. Intok junuen itepo tu'isi jiapsakai, chukula, Liojtamak, tu'ik itom bit-nee'ut te che'a jiapsine. ⁵ Intok ini'i, Liojta betana tu'ika, chukula itom bit bo'o bicha'u betana, katte aet bai ta'aatune. Bwe'ituk ju'u Lios, aapo'ik benasi, yuma'isi itom yee nak ta'aanee'uta itom ta'aatuari, aapo'ik betana ju'u a' tu'u jiapsiwata itot a' autua'ue.

⁶ Bwe'ituk, kaachin itom ito jinne'u machi-ako, ju'u Jesukrijto, tua ju'u taewait au yeu a' pu'arit, si'ime ka tu'ik yoemrata betchi'bo muukuk. ⁷ Bwe'ituk ka lautipo, seenu, senuk kaita ka tu'ik ya'alata betchi'bo a' me'etune' betchi'bo au su'u tojineeme aane. Taa junuentaka juni'i, jiba tua jumak, seenu, senuk unnaa tu'u yoemta betchi'bo, a' me'etune' betchi'bo, au su'u tojineeme aane. ⁸ Taa aapo ju'u Lios, tu'isi itom a' nake'uta, itom a' ju'uneiyaatualaa, Jesukrijtota, ito betchi'bo a' mukuka'ue aman. Ketun junuen itom ka tu'i yoememtuko juni'i. ⁹ I'an intoko, Jesukrijtota ito betchi'bo kuuset mukuka'ue, Liojta bichapo tu'u mabetrimtakai, ketun che'a juni'isan, lutu'uriaka, itepo, chukula, taewai jiokot machika chupneemta betana aapo'ik betchi'bo te jinne'unaa. ¹⁰ Bwe'ituk, bat naataka, ketun itom a' beje'eka aneo, ju'u Lios ae betana a' u'usiwa, ito betchi'bo me'etuka, junuen aamak a itom ito tu'utenee'uta yaak. Intok junuen, i'an, jaibu aamak ito tu'utelatakai, che'a juni'i, a' u'usiwata jiapsaka' betchi'bo, te jinne'unaa. ¹¹ Intok ka inia jiba, taa ketchia, Liojtamak eaka te tu'isi allea itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo. Bwe'ituk aapo'ik

betchi'bo, Liojtamak te ito nau tu'utela.

Adamtuka'u, intok ju'u Krijtota betana weyeme

¹² Junuen san, inim wepul yoemta ka tu'isi auka' betchi'bo, inim ka tu'ik a' au taiteka'a benasia, intok ju'u kokkowame juni'i ju'u ka tu'ik bo'o joo-riawamta betchi'bo inien aayuk. Inien san ket, ju'u kokkowame si'imemmeu chupuk, bwe'ituk si'ime ka tu'ik ya'ala. ¹³ Che'a bat, Moiseej-tuka'uta betana, Liojta betana nesaurim kee yeu am machiao, inim ju'u yoemra jaibu ka tu'ik joaka jiapsan. Taa junako jume' nesaurim kaita tuka' betchi'bo, inia betana inime'e beje'eka, ka tu'ik bem ya'ariaka'uta, ka a amet bittun. ¹⁴ Taa junu-entaka juni'i, Adamtuka'uta jiapsao taewaimmet naateka, intok Moiseejtuka'uta jispsa'u taewaimmeu yeu tajtia, si'imemmeu, bem kokkonee'u ameu chupuk. Ju'u intok, bem ka tu'isi auka'u, ka junuen nesauta bepa bem sajaka' betchi'bo, Adamtuka'uta auka'a benasia. Ini'i Adamtuka'u intok, juka' che'a chukula yebijnemta jachin a' machianee'uta, a' teuwaan.

¹⁵ Taa ju'u, junuen, juka' Adamtuka'uta ka tu'isi yaaka'uta, kaachin, ju'u Liojta itom mika'u benane. Bwe'ituk junae, wepulai ka tu'isi yaaka'u betchi'bo, juebenaka kokkok. Taa ju'u senuk yoemta, itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, Liojta betana, ka jita betchi'bo, itom a' jinne'u'u, che'a juni'i si'imeta bepa eiyaawatchisi maachi. Ini'i intok, unnaa juebenam betchi'bo, tu'ika weye.

¹⁶ Intok kia ju'u, juka' o'outa wepu'ulaik, junuen ka tu'isi tawaka'uta juni'i, ju'u Liojta betana itom jinne'uwaa'u, kaachin a au tammachiatu. Bwe'ituk ju'u ka tu'uwata betana nokakai,

ju'u ka tu'isi itom tawaawa'uta, wepu'ulaik ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, itou chupuk. Taa ju'u yee jinne'uwa'mta betana nokakai, ju'u Lios, juka' yoemrata, jachin maisi yu'in ka tuiik am ya'ariak juni'i, junuen am tu'u mabeta. Ka jita betchi'bo. ¹⁷ Bwe'ituk wepu'ulaik ka tu'uwa ya'ari betchi'bo, ju'u kokkowame, kaabem yeu be'aaka, itou chupuk. I'an intok, jume' Liojta junuen tu'isi yee a' nake' betchi'bo, intok ka jita betchi'bo a' mabetla'um, chukula, che'a juni'i bepa, jiba yuu bem jiapsinee'uta jajamne, ju'u senu inim yoeme, Jesukrijtota betchi'bo.

¹⁸ Intok jiba inien, juka' Adamtuka'uta tua ka tu'ik a' ya'ari betchi'bo, jume' inim jiapsame, si'imem, Liojta bichapo ka tu'ik ya'ari benasi am tawaka'a benasia, ketchia jiba junaeni, inim ju'u, juka' Jesukrijtota, Liojta nok jikkajaka, sejtul, ju'u che'a si'imekut tu'isi weyeka tu'ika a' yaaka'u betchi'bo, si'ime inim jiapsame, Liojta bichapo tu'ik am ya'ari benasi bem mabetrimtaka, jiba yuu jiapsi betchi'bo ameu weye. ¹⁹ Ket jiba junaen, wepul o'outa, sejtul, ka Liojta nok jikkajaka' betchi'bo, juebenaka, Liojta bichapo ka tu'isi taawak. Intok ket jiba junaeni, wepul o'outa, Liojta a' nok jikkajaka' betchi'bo, juebenaka junaen, Liojta bichapo tu'isi mabetnaa.

²⁰ Taa ju'u nesauri, Liojta betana weyeka, ji'ojtewak, junaen, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta che'a juni'i ju'unakkiachine' betchi'bo. Taa ketuni juka' ka tu'ik, che'a juni'i a' bo'o jooriawao, Liojta ama butti yee a' nake'u, che'a juni'i bepa yeteu yuma'asimen. ²¹ Inien yeu siika, junuen, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta betchi'bo,

juka' kokkowamta, si'imemmeu, kaabem yeu be'aaka a' yumaka'a benasia, ket jiba junaen, Liojta ama butti yee a' nake'ue, juna'a, si'ime meta koba'ika, aapo'ik bichapo, itom tu'u mabetnee'uta a' yaak. Intok junueni, juka' jiba yuu jiapsiwamta, itom yo'owe Jesukrijtotae aman, itom mabetne' betchi'bo.

6

Ka tu'ik betana, kokolam benaka, taa Krijtota sualeka ju'u jiapsiwame

¹ Junuen san jaisa te jiune. Jumak te juka' ka tu'ik ketuni bo'o jorianee ja'ani, intok junaen, juka' Liojta betana, ama butti yee a' nake'uta, aapo'ik itom che'a juni'i a' bittuane' betchi'bo. ² Kaibu junuentune. Bwe'ituk itepo ka tu'ik bo'o joriawamta betana kokkolame benasi ito eiyaa. Junuen san, kaachin itepo ka tu'ik bo'o joriaka jiapsine. ³ Inien eme'e a' ju'uneiyaane. Si'ime itepo, jume' Jesukrijtotamak nau eebaeka ito bato'owaatebokame, junuen itepo, aapo'iku mak kokkokame benasi itom ito eiyaa'po a' teuwaaka'po. ⁴ Junuen san, ito bato'owaatebokai, itepo, kokkokame benasi ito eiyaakai, Krijtotamak nau te ma'awak. Junuen ket, kokkoarim nasuk jiabijteka, intok junuen, ka bat naataka benasia jiapsakai. Junuen Jesukrijtota, kokkoarim nasuk a' jiabijtetuawaka'a benasia, achai Liojta tua ama butti a jita a' joa'u betchi'bo.

⁵ Bwe'ituk itepo junuen Krijtota mak eaka, junuen ale benasi kokkokoame benasi ito eiyaalatuko, junuen ket itepo, aapo'ik a'

jiabijteka'a benasia te ket jiabijtene. ⁶ Ju'uneate itepo, Krijtotamak itom ea' betchi'bo, bat naataka ju'u ka tu'isi itom jiapsisuka'u betana, aamak kuuset kokkokame benasi itom machiaka'po. Junuen beja juka' ka tu'ik joopeewamta itot ayuka itom a' jootuamta, junuen a' lu'utine' betchi'bo, intok inien bichau bicha ka intok ju'u ka tu'ik joowamta betana koba'im taka junuen inia betana senuk tekoka junau a' su'u tojirika a' jiapsa'a benasia. ⁷ Bwe'ituk senu mukuka'ateko, juna'a, ju'u ka tu'ik bo'o jooriawamta betana jaibu ama yo'eela. ⁸ Itepo junuen, jaibu Jesukrijtotamak eaka, aamak kokkokame benasi machiako, ket itepo, aamak jiba yuu itom jiapsinee'uta te a' suale. ⁹ Bwe'ituk ju'uneate, Jesukrijtota junuen, sejtul kokkoarim nasuk jiabijtesukai, ket, jakwoo juni'i, ka juchi a' mukne'po. Ju'u kokkowame, jakwoo juni'i au yuma' betchi'bo, ka intok utte'ak. ¹⁰ Bwe'ituk Jesukrijto junuen mukukai, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta sejtul wechiapo a' koba'abaeka junuen muukuk. Taa i'an jiapsakai, Liojtau su'u tojirika jiapsa. ¹¹ Junuen ket eme'e, ka tu'ik bo'o jooriawamta betana jaibu kokkokame benasi emo eiyaane. Taa Jesukrijtotamak eakai, Liojtau emo su'u tojirika, ae betchi'bo jiapsine.

¹² Junuen san eme'e, juka' ka tu'ik ka intok bichau bicha enchim a' joone' betchi'bo, ka au emo su'u tojirika, aet emo suuane. Junuen, bat naataka juka' ka tu'ik enchim tu'ureka, utte'apo benasi enchim joa'uta ka joakai. ¹³ Intok kia eme'e, enchim takaam juni'i, ka bebeje'eritau em su'u tojibaane, junuen juka' ka tu'ik ammea bo'o jooria' betchi'bo. Ala, che'a juni san,

eme'e, Liojtau emo su'u tojine, kokkoka, intok junuen, juchi jiabijtelame benakai, Liojtau em enchim takaam nenkine, tu'ik ausu'lik ammea bo'o jooriakai. ¹⁴ Bwe'ituk ju'u bebeje'eri, i'an, ka tu'ik enchim ya'atua' betchi'bo, ka ama emou yuma'ane. Bwe'ituk eme'e i'an, ka juka' nesauri ji'ojteita, jachin a' teuwa'a'po aman jiapsa. Ala eme'e, Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo, aapo'ik betana tu'ik mabetrika jiapsa.

Tekoka jiapsamtat nokaka, ta'abwi weyemta teuwa'a

¹⁵ Junak su, jaisa itepo junuen, ka nesauri ji'ojteita bo'o jooriaka jiapsakai, taa Liojta betana, ama butti yee nakika betchi'bo jinne'urimtakai, junak su, jaisa itepo ka tu'ik joonee ja'ani. Kaibu junuentune. ¹⁶ Eme'e tu'isi ju'unea, senuk tekobaeka, intok enchim au emo su'u tojako, ket junuen, a' nok jikkajibaekai. Junak ju'u enchim teeko, enchim atteane. Intok utte'atune, enchim a' nok jikkajine'po. Ket jiba ile benasi, eme'e, juka' bebeje'erita a' tekokame benasi, au a emo su'u toja, ju'u enchim kokkonee'uta emou ya'anemtawi. Oo Liojtau a' tekokame benasi a au emo su'u toja, junuen eme'e, tu'ik bo'o jooriaka jiapsi betchi'bo. ¹⁷ Taa, Liojta ne bai sae, bwe'ituk eme'e, bat naataka bebeje'eritau emo su'u tojilamtaka ka tu'ik joaka juni'i, taa i'an, eme'e, Jesukrijtota betana nok lutu'uriata, junama wa'am majtawakai, au emo su'u tojaka, tua junen jiaka a' nok jikkajila. ¹⁸ Intok eme'e, i'an, jaibu bebeje'erita betana aman yo'eelamtaka, tu'ik ausu'lik enchim bo'o jooriaka jiapsinee'ut emo temae. ¹⁹ Inim a' jikkajiwa'a benasi ne a'

teuwaa o'oben. Bwe'ituk eme'e, inia betana, inien jiba tu'isi aet ju'uneene. Junuen ket, che'a bat naataka, enchim takaammea tua ka tu'ik intok junuen nat bepaasi ka tu'ik joaka jiapsisuka'a benasia, i'an junaen, eme'e, tu'ik ausu'lik bo'o jooriaka jiapsi betchi'bo, enchim takaam Liojtau nenkine, aet emo utte'a jooriane. Junaen, wepulsi Liojtau emo su'u tojika jiapsi betchi'bo.

²⁰ Eme'e, bat naataka, ketun bebeje'eritau emo su'u tojirika, juka' ka tu'ik joaka jiapsisukai, junako eme'e, tu'ik enchim bo'o jooriaka jiapsinee'uta eme'e ka ta'aak. ²¹ Taa eme'e tu'isi ju'unea, ju'u, bat naataka ka tu'ik enchim joa'u, i'an enchim au waateka, enchim aet tiwe'u betana, intok kaita tu'ik enchim aet jajameka'po. Bwe'ituk juna'a, wepulsi kokkowamta jiba jooa. ²² Taa i'ani, bebeje'erita betana emo yo'eelamtakai, eme'e, jaibu, i'an, Liojta betana weyeka, emo tekil makri. Inia betana ala, eme'e, tu'ik aet jajamne. Bwe'ituk iniat, eme'e, Liojta bichapo wepulsi ae betchi'bo jiba, enchim jiapsinee'uta ama teune. Intok ket, chukula, jiba yuu jiapsiwamta aet teune. ²³ Bwe'ituk wepulsi jiba, juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta, yee bittua'u, ka tu'isi tawaka, kokkowame juna'a. Taa Liojta betana, yee a' mikbae'u, ju'u jiba yuu jiapsiwame juna'a, itom yo'owe Jesukrijtota mak eaka a' sualekai.

7

Emo kukunakammet nokaka, ta'abwi weyemta teuwaa

¹ Krijtopo nemak werim, eme'e, juka' Liojta nesauri ji'ojteita ta'aakai, jaibu em ju'unea, juka'

nesaurita, senuk ket inim a' jiapsao, jiba a' utte'atuka'po, junaka'a a' bo'o jooriane'po. ² Maa su, jabe jamutta juni'i, kunakame, juka' kuna ket jiapsao, utte'atune, junaemak a' chupiatuka' betchi'bo, nesaupo aman. Taa juka' a' kuna mukuko, ju'u jamut junuen a' kunawa betana, au a' utte'atuka'u, ka intok junuen au utte'atune. ³ Junuen san, ju'u jamut, ket a' kunawa jiapsao, ta'abwi o'outamak jiapsa'ateko, junae betchi'bo, tua a' kunawa betchi'bo, ka tu'ik ya'ane. Taa juka' a' kunawa mukuko, aapo junuen, a' kunawa betana au a' utte'aa'ea'u, ka intok au utte'atune. Intok a' juchi ta'abwik kunatune, ka junuen ka tu'isi aukai.

⁴ Inien ket eme'e, Krijtopo nemak werim, si'ime nau, Krijtota sualeka, aapo'ik benasi eiyaawame, aamak kokkokame benasi machika, juka' nesauri ji'ojteita enchim bo'o joorianee'uta, ka emou utte'a. Junuen i'an, ta'abwikumak enchim eaka jiapsine' betchi'bo, juka' jamutta, ta'abwik juchi a' kunaka'a benasia machikai. I'an eme'e, Krijtota betana yoemiawaim, ju'u kokkoarim nasuk jiabijtetuawakamta betana. Taa ini'i intok, Liojta betana weyemta itom bo'o jooriane' betchi'bo weye. ⁵ Bwe'ituk, bat naataka, ketun itom ea'po aman, ka tu'ik joaka itom jiapsao, ju'u nesauri ji'ojtei, juka' ka tu'ik itom joopea'uta, itom a' joone' betchi'bo itom au waatituak. Ini'i intok, juka' itom kokkonee'uta itom bittuak. ⁶ Taa i'an itepo, jume' nesauri ji'ojteim betana, bat naataka utte'apo itom bo'o jooria'um betana, junaka'a ka bo'o jooriaka, junuen ka jiapsame benasi machikai. Intok junuen san, itepo i'an, Liojta betana bemela

weyemta bo'o jooriaka, a' yo'ori betchi'bo te ama yuuma. Liojta betana a' tu'u jiapsie, bemelasi jiapsakai. Intok ka bat naataka jakwoo weeria nesauri ji'ojtei bo'o jooriakai.

Ju'u ka tu'uwa, in taka betana weyeka, net ayukame

⁷ Junak su jaisa te jiune, jaisa ju'u nesauri ji'ojtei ka tu'ik yee jootua ja'ani. Kaachin junuentune. Taa che'a juni san, inepo, ka ju'u nesauri ji'ojteita betchi'botuko, juka' jita ka tu'ik bo'o jooriawamtat ka ju'une ean. Maasuko, kannee ju'une ean, ta'abwik atteata a' waatiawa'u, ka a' tu'ireaka'po, jum nesauri ji'ojteimpo: “Ka em attea ka a' waatabaane”, ti ka ji'ojteituko. ⁸ Taa ju'u ka tu'ik joopeewaka net ayukame, inia weemtat ju'uneaka, jiba inia nesauriae, si'ime ka tu'ik in a' bo'o jooriapeene' betchi'bo nee au waatituak. Bwe'ituk ini'i, juka' nesauri ji'ojteita ka a' ayuko, katte itepo, ju'u ka tu'ik betana ka tu'isi tatawaa'eewan. ⁹ Che'a bat naataka ne, juka' nesauri ji'ojteita ka ju'uneiyaaka, ne tu'isi ino jiapsa' tean. Taa chukula, nesaurit ju'uneaka, ka tu'ik in ya'arit, intok junuen, ka tu'isi tawaka, in muknee'ut ne ju'uneak. ¹⁰ Inien a' wee'po san, jiba ini'i nesauri, juka' jiba yuu jiapsiwamta, nee bittua'ea'u, nee betchi'bo, ka tu'isi tawaka, in muknee'uta nee ju'uneiyaatuak. ¹¹ Taa ju'u bebeje'eri inia weemtat ju'uneaka, ae nee bai ta'aak, ka tu'ik in joopea'u nee waatituaka, intok jiba junae nesauritae, ka tu'isi nee tawaka, in muknee'uta neu chupak.

¹² Junuen san, ju'u nesauri ji'ojtei, juna'a, tua junuen a' weye'po aman, Liojta betana kaita ka tu'ik jipue o'oben. Intok ju'u a' teuwaa'u, Liojta betana weyeka, tu'ika aet aayuk, intok ket lutu'uria ausu'li. ¹³ Taa junuen san, jaisa ini'i, ju'u tu'u nesauri, junuen tu'ika, jaisa ka tu'isi nee tawaaka, in muknee'uta neu ya'aneeme ja'ani. Kaachin junuentune. Ala ju'u ka tu'uwa in ya'ari, junuen nee tawaak. Intok junuen, junuka'a ka tu'ik, a' ju'uneiyaatebok, junuen, junae tu'ikue a' yaak. Intok jiba junueni, juka' ka tu'ika ayukamta, che'a juni'i bepa ka a' tu'ireaka'uta, jiba ju'u nesaurie ju'uneiyaawak.

¹⁴ Ju'uneate, juka' nesauri ji'ojteita, ka inim betana, taa Liojta betana a' weye'po. Taa inepo ala, inim bwiapo yoemtakai, ka tu'ik betana, kia in ea'po, ne ka au yumaka, utte'apo benasi a' jooa. ¹⁵ Bwe'ituk inepo ne ka ju'unea ju'u in ino uju'u'u betana. Bwe'ituk juka' tu'ik in joopea'uta, ne ka a' jooa. Ala ne, juka' ka in tu'ure'uta su ne ala jooa. ¹⁶ Taa junuen, ka in joopea'uta su ne joakai, junuen inepo, ne a ju'uneene, juka' Liojta betana nesaurita nee betchi'bo a' tu'ireaka'po. ¹⁷ Junuen san inepo, ka in junen a' tu'ure' betchi'bo, ne a' jooao, juka' ka tu'ik. Ala ju'u ka tu'ik in bo'o jooriapea'u net ayukame junuen nee jiapsitua. ¹⁸ Bwe'ituk inonee ju'uneiyaa, in tokti ka tu'i yoem tuka'po. Bwe'ituk inepone, juka' tu'isi weyemta bo'o jooriapea, taa kannee au yuuma. ¹⁹ Bwe'ituk juka' tu'ik in joopea'uta, ne ka a' jooa. Ala ne jiba juka' ka tu'ik, ka in tu'ure'uta, ne che'a jooa. ²⁰ Junuen san, ka in joobae'uta su joakai, inepo, ka in junen ea' betchi'bo juka' ka tu'ik ne bo'o jooria.

Taa ala, ju'u ka tu'uwa in taka betana weyeme, junuen nee jiapsitua.

²¹ Junuen san, inepo, inika'a net tettea. Inepo tu'ik bo'o jooriapeaka juni'i, wepulsi ju'u ka tu'uwa net aayuka'po. ²² Nejpo, in jiapsi, net aneme ala ne, Liojta nesauri ji'ojteita a' eiyaaka a' tu'ure. ²³ Taa senu weemta neu ayukamta ne mammatela. In tu'i eeri beje'eka anemta. Ini'i intok, ju'u ka tu'uwa in taka betana weeme, junuen nee koba'ika, nee utte'a jooria.

²⁴ In ka allea'u net aayuk. Jabesa tua, ini'i in takaa, ka tu'isi nee tawaaka, in muknee'u betana, ju'u nee jinne'uneeme. ²⁵ Lios aapo juna'a, itom yo'owe Jesukrijtota betchi'bo, ju'u nee jinne'ume. Liojta ne tu'isi aet bai sae. Junuen san, in tu'ik waata'u, Liojta nesauri ji'ojteita a' chupa' betchi'bo ne aet jiapsek. Taa in taka betana, ju'u ka tu'ik net ayukamta betchi'bo, ju'u ka tu'uwa nee koba'i.

8

Ju'u Liojta tu'u jiapsie, jiapsiwame

¹ I'an san junueni, jume'e, Jesukrijtotamak eaka a' sualeme, kaachin Liojta bichapo ka tu'isi tawaane. Jume'e, bem taka betana ka tu'uwa amet ayukamta ka joaka jiapsame betchi'bo, ala, Liojta betana tu'u jiapsita ea'po aman jiapsame. ² Bwe'ituk ju'u bemela lutu'uria, Jesukrijtotamak eaka, a' sualeka, aapo'ik tu'u jiapsi, jiba yuu jiapsiwamta itot autuame, juna'a, ka tu'isi in tawaanee'u betana intok in muknee'u betana, nee jinne'ula. ³ Bwe'ituk ju'u Lios, juka' nesaurita, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta, junuen,

itom takaam betana, juka' ka tu'ik betchi'bo, ka utte'ata jipuekai, ka au yumaka, ka a' yaaka'uta, aapo ju'u Lios a' yaak. Bwe'ituk ju'u Lios, tua a' u'usiwata itou bittuak, ito benasi a' yoem yaakai, junuen, itom ka tu'uwa ya'arim betchi'bo, jiokot au a' bitne' betchi'bo. Inien san ju'u Lios, juka' ka tu'ik itot aukamta, Jesukrijtota ito benasi a' yoem ya'arika, jiba betchi'bo a' koobak, ka intok ka tu'isi tawaka, itom kokkone' betchi'bo. ⁴ Inika'a yaak ju'u Lios, junuen itom a juka' nesauri ji'ojteita teuwaa'uta, chupiasi bo'o jooriane' betchi'bo. Bwe'ituk ii'an, itepo jume' Krijtota sualeme, ka itom jachin jiapsibae'po aman jiapsa. Taa itepo ala, Liojta tu'u jiapsie aniawaka, aapo'ik ea'po aman te junuen itom jiapsi i'awa'po aman te jiapsa.

⁵ Bwe'ituk jume'e, kia bem ea'po aman, bem tu'ure'uta joaka jiapsame, juname'e, inim weyemat jiba emo temae. Taa jume'e, Liojta tu'u jiapsita ea'po aman jiapsame, Liojta betana weyemat jiba jiapsek. ⁶ Ju'u, inim weyemat, senuk au temainee'u, ka tu'isi tawaka a' muknee'u ama aayuk. Taa ju'u, Liojta tu'u jiapsita betana, senuk au temainee'u, jiba yuu jiapsiwame intok yanti elwame ama aayuk. ⁷ Jume' junuen, inim bo'o jooriawamtat jiba emo temaima, Liojta beje'eka aane. Bwe'ituk inime'e, ka junen bem ea' betchi'bo, kattim juka' Liojta nesauri ji'ojteita a' bo'o jooria, intok ka au emo su'u toja juni'i. ⁸ Junuen san, jume'e, kia bem ea'po aman, bem tu'ure'uta joaka jiapsame, juname'e kaachin, Liojta alleetwane.

⁹ Taa eme'e, ka kia enchim ea'po aman, enchim

tu'uree'uta joaka jiapsa. Ala Liojta tu'u jiapsita ea'po aman eme'e jiapsa. Ju'u Liojta tu'u jiapsi junuen emot jiapsa'ateko. Ju'u, Jesukrijtota betana tu'u jiapsita ka aet ane'u, juna'a, ka aapo'ik yoemia. ¹⁰ Taa junuen, Jesukrijto emot ane'eteko, enchim takaam, junuen, enchim ka tu'ik ya'ari betchi'bo, kokkokame benasi machikai, Liojta junuen enchim tu'u mabetlatuka' betchi'bo, ju'u enchim jiapsi, jiba yuu betchi'bo jiapsine. ¹¹ Intok junueni, Jesukrijtota, kokkoarim nasuk jiabijetuakamta, ju'u jiapsi, emot jiapsa'ateko, jiba aapo ju'u Lios, aapo'ik jiabijetuakame, aapo'ik tu'u jiapsita emot jiapsamtae, inime'e enchim takaam, a lu'uteme, bemela jiapsita amet autuane. ¹² Junuen san, Krijtopo nemak werim, itou utte'a, ka itom ea'po aman itom jiapsinee'u. Ala, Liojta tu'u jiapsi ea'po amani. ¹³ Bwe'ituk eme'e junuen, enchim ea'po aman juka' ka tu'ik enchim tu'ure'uta a' joaka jiapsa'ateko, junak, ka tu'isi tawaka enchim kokkonee'u aet bitne. Taa Liojta tu'u jiapsie aniwaka eme'e junuen juka' ka tu'ik enchim takaam joopea'u betana, kokkokame benasi emo eiyaakai, junak eme'e, jinne'urimtaka jiba yuu jiapsine.

¹⁴ Si'ime wame'e, Liojta tu'u jiapsie aniwaka, si'imeku ae tu'isi jiapsame, inime'e Lios am yoemiak. ¹⁵ Bwe'ituk, ju'u, Liojta betana tu'u jiapsi emot aneme, ka bettek enchim bo'o jooriaka, juchi enchim majjaunee'uta eme'e aet bitne. Taa ala, juka'a, Liojta betana tu'u jiapsita, Liojta itom yoemiaka'po itom a' ju'uneiyaatumta. Intok iniae a' tu'u jiapsie, itepo, aapo'iku bicha nokaka: "Itom achai", ti te a au jiune. ¹⁶ Jiba

ini'i, Liojta tu'u jiapsi, itom a' ju'uneiyaatua, lutula wee'po, Liojta itom yoemiakapo. ¹⁷ Intok itepo, aapo'ik yoemiamtakai, ket itepo, aapo'ik Liojta, Krijtotau na'ikiari, te a' mabetne. Jiba aapo'ik Krijtotamak te junaka'a bitne. Bwe'ituk itepo i'an inim, Jesukrijtota benasi jiokot ito bicha'ateko, chukula, itou na'ikiaka'uta, aapo'ik yo'o nesaweka kateka'u, itepo a' yo'oriwaa'uta, alleaka aamak a' bitne.

¹⁸ Junuen taka juni'i, ini'i i'an inim jiokot itom ito bicha'uta, iniamak tua ka a tamachiatu, wa'a chukula aman Jesukrijtotamak tua yo'orisi machik ujyoika itom a' bittuanee'u. ¹⁹ Bwe'ituk Liojta betana si'ime jume' ju'unakteim, jiba tua eaka, jume' Liojta yoemiam, bem yeu machianaa'uta taewaita bitpeaka, a' bo'o bicha. ²⁰ Bwe'ituk ju'u ju'unaktei, Liojta bichapo, kaita'po tu'ika taawawak. Ini'i intok, ka junuen a' tawabae' betchi'bo, taa ala Liojta junuen jaibu au a' chupa'abae' betchi'bo yeu siika. Taa junuentaka juni'i, juchi bemelasi a' aunee'uta au chup ean. ²¹ Bwe'ituk si'ime ju'u ju'unaktei, utte'apo i'an a' machiaka'a betana intok a' lu'utinee'u betana jinne'uitune. Junuen ket, chukula, Liojta yoemiammak, bemelasi, jiba betchi'bo bem bitnee'uta, amemak a' bit betchi'bo. ²² Bwe'ituk, ju'uneate, i'an tajtia, si'ime ju'u, Liojta ju'unaktei, jamutta asoabae'e benasi jiokot a' inne'aa'uta intok ka allea'uta aet a' auka'po. ²³ Intok kia ka ini'i wate jiapsame jiba, jiokot aane, taa itepo juni'i ket, ale benasia, itepo jaibu juka' Liojta tu'u jiapsita, chukula juka' itom mabetnee'uta, junuen tua itom a' mabetne'po, itom a' ju'uneiyaatuamta,

itot aneka juni'i, tu'isi te itom jiapsipo a' juiwa, intok itepo, jiba te a' bo'o bicha, jak weyeo Liojta itom yoemiamtuka'po aman, tua junuen itom a' mabetnee'uta. Junak san, jume' chukula, jiba yuu itom takaanee'um, itot aune. ²⁴ Bwe'ituk itepo, chukula itom bitnee'ut, a' sualeka, aet jiapseka te jinne'urim. Bwe'ituk seenu, juka' chukula a' bo'o bicha'uta, jaibu a' bicha'ateko, junako junaka'a ka intok aet jiapseka a' bo'o bitne. Bwe'ituk juka'a, senuk junuen bicha'uta, kaachin senu a' bo'o bitbaeka'eene. ²⁵ Taa ala itepo, juka' itom chukula bo'o bicha'uta, kee bichakai, itepo jiba te aet jiapseka, ka jain eaka, binwa a' bo'o bitne.

²⁶ Ket jiba inien su, ju'u Liojta tu'u jiapsi, ka itom a au yuma'ut ju'uneaka, itom ania. Bwe'ituk itepo, katte ju'unea, ju'u Liojtau bicha itom waataka itom a'aunee'ut. Taa Liojta betana tu'u jiapsi itot aneme, Liojtau bicha itom nokria, ka a teuwaatuka, bettesi itom a' ine'etuaka, junuen itom nokria sime. ²⁷ Ju'u Lios intok, itot ayukamta ju'uneiyaame, jaibu a' tu'u jiapsiwata, ito betana a' teuwaa'ut ju'unea. Bwe'ituk ju'u a' tu'u jiapsiwata, si'imeku, Liojta ea'po aman, au bicha, itom, jume' a' yoemiawam, nokria.

Che'a juni'i yo'olamtaka te yeu rejte

²⁸ Ju'uneate, juka' Liojta, jume'e, aapo'ik nakeme betchi'bo, aapo, si'imeta bem bicha'uta, ameu tu'ik junaet ameu a' chupa'ane'po. Jume'e, aapo'ik, jita betchi'bo yeu a' pu'arimmeu. ²⁹ Bwe'ituk jume' bat naataka Liojta jaibu am ta'aa'um, junak bat naataka naatekai, aapo yeu am pu'ak, junuen aapo'ik yoemia benasia bem

jiapsine' betchi'bo. Junuen, juka' a' u'usiwata, Jesukrijtota, juebenaka jume' nau werim bepa a' yo'otune' betchi'bo. ³⁰ Wame'e intoko, che'a bat naatelaapo naateka, Liojta, aapo'iku bicha yeu a' pu'arim, inime'e ketchia, yuma'isi bem a' sualnee'ut am aniak. Wame'e intok inien a' sualekame, inime'e, ketchia, aapo'ik bichapo, kaita ka tu'ik ya'arime benasi am bichak. Wame'e intoko inien tu'isi a' mabetaka'um, ketchia inime'e, aapo tua yo'orisi machika a' ane'u bem aamak annee'uta am bittuak.

Liojta, jaisa yee a' nake'u

³¹ I'an su, jaisa te jiunee inia betana. Ineni. Juka' Liojta junuen itomaktuko, kaabe itom beje'eka a itom koba'ane. ³² Ju'u Lios kia junuen juka' tua a' yoemiawata juni'i, ka ama a' yo'eetuaka, ala, si'imem ito betchi'bo a' muknee'uta au a' chupakai. Inien tee a ju'uneene, a' usiwamak, si'imeta juka' itou tu'ik aapo'ik itom a' bittuane'po. ³³ I'an kaabe aane, jume' Liojta yeu pu'arim, ka tu'ikut a am na'atejoneeme. Bwe'ituk aapo ju'u Lios juna'a, ju'u am tu'u mabetlame. ³⁴ Junuen san, kaabe aane, jume' ka tu'isi itom a tawaaneeme. Bwe'ituk ju'u Jesukrijto juna'a, ju'u ito betchi'bo mukukame, intok ket ju'u, kokkoarim nasuk jibijtekame, intok ketchia, Liojtamak a' bata tana kateka, ju'u itom nokriame. ³⁵ I'an kaabe aane, intok kia jita juni'i, kaita aane, Jesukrijtota ka intok itom a' nakne' betchi'bo, itom a' koptatua-neeme. Kia ju'u jiokot itom ito bitnee'u juni'i, oo ju'u obisi itou ayukame juni'i, intok kia jume' itou suuame juni'i, intok kia ju'u tebauriwame juni'i, oo ka tajo'owame juni'i, oo ju'u jinilwatchika itou

ayukame oo kia itom su'anaa'u juni'i. ³⁶ Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

Ee betchi'bo, itepo, itom su'apeewa'u, chikti ta'apo itou aayuk,

Bwaram su'abaawaka, yeu pu'arim benasi te eiyaawa.

³⁷ Taa si'imek inia betana, itepo, jume' Krijtota sualeme, ju'u Krijtota itom nakeka'uta betchi'bo, si'imeta itou ayukamta betana itepo aniawaka, itepo a' koba'ika yeu rejte. ³⁸ Junuen san, inen ne a' lutu'uriatuka'po ju'unea, Liojta jiba itom a' nakne' betchi'bo, kaita itoas ayuka'po. Kia kokkowamta itom majjaunee'u juni'i. Intok kia inim jiapsaka, bettesi itou ayukame juni'i. Intok kia jume' ankelesim juni'i. Intok kia jume' inim yo'o nesaweme juni'i. Intok kia ka bittaka juni'i, juka' bebeje'erita betana utte'akame juni'i. Intok kia inime taewaimmet ayukame. Intok kia ju'u chukula yeu machianeeme juni'i. ³⁹ Intok kia jum teekau ayukame intok inim bwiapo ayukame juni'i. Intok kia jita ta'abwika juka' Liojta ju'unaktei juni'i, tua kaita, aapo'ik achai Liojta, itom yo'owe Jesukrijtota ito betchi'bo a' yaaka'ue itom a' nak jiokolee'uta itom a' ju'uneiyaatuaka'u betana inika'a a' beje'eka itom a' koptatuneeme.

9

Lios, juka' Ijra'el yoemrata yeu pu'ari

¹ Lutu'uriata ne teuwaa, Krijtota in suale'po amani. Intok kannee kia beja junen jiia. Bwe'ituk, Liojta bichapo, tu'isi in jiapsa'ut intok Liojta tu'u jiapsie ju'unea, junuen a' lutu'uriatuka'po nee

a' ju'uneiyaatua. ² Ama butti in sioka'u net aayuk. Intok in jiapsi bettesi in ka allea'u, jiba net aayuk. ³ Inia betchi'bo, jiba inepo nee, Krijtota ka ta'aaka, ka tu'isi in tawaritunee'uta yeu pu'apea, junuen iniae jume' in wawaim, jume' tua nele benasi ijra'eliitam, a am jinne'uimtuneeo. ⁴ Inime'e Ijra'eltuka'uta betana yoemiammet yeu katriam. Intok inime'e, che'a bat naataka, Liojta betana yoemiarim benasi bitri. Inime'emak ju'u Lios, ket machisi, tua ju'unakkiachisi amemaktuk. Intok ameu bemelasi weyemta betana ameu a' lutu'uria yaak. Juka' nesaurita, Moiseejtuka'uta ji'ojteka'uta. Intok jum bwe'u te'opopo, Liojta jachin bem yo'orinee'uta am tejwaak. Intok chukula, juka' tu'ik ameu a' chupne'eti a' jiaka'uta. ⁵ Bempo, tua bat naataka katriam, yeu pu'arim, itom yo'owasuka'ummet yoemiarim. Intok junae yoemrata betana, ito benasi a' yoemtuka' betchi'bo, ju'u Jesukrijto, inim yoemtuk. Aapo, ju'u si'imeta bepa Liojtakai, jiba yuu betchi'bo a' yo'orinaa'uta au aune. Intok tua junuentune.

⁶ Taa Liojta betana weyeka, ju'u ijra'eliita yoemratau chupne' tea'uta, a' teuwaawaka'uta, ka jak ka ameu chupuk o'oben. Ala, ka si'ime jume' Ijra'eltuka'uta betana yeu katriam, lutu'uriapo Liojta bichapo a' yoemiawaimpo eiyaawa. ⁷ Intok kia jume' Apra'amtuka'uta betana yeu katriam, ka si'ime, lutu'uriapo, Liojta bichapo juname'e a' yoemiawam benasi eiyaawa. Taa ala Lios inen au a' teuwaakan: "Jume' tua et yeu katriamtuka, em yoemiam benasi ta'eenaame, Isaak teamtat yeu katriam, juname'emtune." ⁸ Ini'i inika'a teuwa a' o'oben, jabeta juni'i, ka inim

jita yoemrata betana a' weyeka juni'i, ka junae betchi'bo jiba, Liojta betana a' yoemiatune'po. Ala, jume' tua lutu'uriapo aet yeu katriam benasi eiyaawame, jume' Liojta ju'u Apra'amtuka'utau a' teuwaaka'po aman, au a' chupaka'utat betana aet yeu katriam juname'em. ⁹ Bwe'ituk ju'u, Liojta, Apra'amtuka'utau chupne'eti jiaka'u, ini'i juna'a: “Juchi wasuktat, inim taewaita weyeo, ne not-teo”, ti jiiia, “junako, ju'u Saara'a teame o'outa aso'olatune.”

¹⁰ Intok ka ini'i jiba, taa wooi, jume' Rebeeka' teamta ou'asoam, wepu'ulaik nau achaika juni'i, juka' itom yo'owasuka'uta Isaak teamta. ¹¹⁻¹³ Taa junako, inime'e ketun kee yeu am yoemtuu, intok kia jita tu'ik oo ka tu'ik, kee am ya'alatuko juni'i, ju'u Lios, ju'u Rebeeka' teamtau: “Ju'u che'a yo'owe, juka' Jakoop teaka, chukula weemta bepa che'a ka eiyaatuka, inika'a a' jikkajine'eti,” au jiiak. Ini'i, jum Liojta nok lutu'uria ji'ojteipo ket inien a' ji'ojtei'i benasi weye: “Juka' Jakoobo' teamta nee a' nak ta'aak. Taa juka' Esau' teamta intok nee ka junuen a' nakek”, ti a' jia'apo. Jiba inien chupiataka taawak ju'u aapo'ik Liojta a' nesawee'po aman, yee yeu a' pu'aa'u, ini'i, wame'e tua aapo'ik junuen a' waata'po aman yeu a' pu'awaa'u. Junammet juka' bem ya'ariaka'uta ka amet bichakai.

¹⁴ Junak su, jaisa te tua jiune, jaisa, ju'u Lios ka amma'ali weyemta jooa ja'ani. Kaibu junuentune. ¹⁵ Bwe'ituk Moiseejtuka'utau nokaka inen au jiiak ju'u Lios: “Inepo junen eaka, jume' in jiokolibae'um ne jiokoine. Intok juka' in nak jiokolibae'uta, ne nak jiokoline”, ti jiiak.

¹⁶ Junuen san ju'u, senuk, Liojta betana mabet-nee'u, ka senuk ea'po aman, oo aapo'ik au a' utte'a jooria' betchi'bo weye. Ala Liojta yee nak jiokole' betchi'bo weye. ¹⁷ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo, ju'u bwiaraa Ejiipto' tea'po yo'o ya'uttau, Paraon teamtau inen au a' jiaka'u, ji'ojte: "Enchi ne yo'o ya'ut ya'ala, jiba nee betana, juka' in utte'ata, eewas a' ju'uneiyaa i'akai. Intok junuen si'ime yoemrata betana, in jabetuka'po a' ju'uneiyaatune' betchi'bo." ¹⁸ Junuen san ju'u Lios, juka' a' nak jiokolibae'uta, junuen a' nak jiokoline. Intok ket, jabeta juni'i, ka aamak a' eene' betchi'bo, junuen a' beje'eka a' eetua.

¹⁹ Taa empo inen a nattemainee: "Junuentuka'ateko, jaisaaka ju'u Lios yee ka tu'isi tawaa. Bwe'ituk kaabe, Liojta beje'eka an betchi'bo au yuma'ane." ²⁰ Taa empo, kia yoemtakai, jablesa empo junuen, Liojta em beje'ene' betchi'bo. Maasu, ju'u babue ya'ari, ju'u a' yaakamtau: "Jaisaaka empo inien nee yaa", ti ka a au jiune. ²¹ Bwe'ituk ju'u babuta tekipanoame, junae babue, a' ya'abae'uta ya' betchi'bo, lutu'uriak, jiba junae babue, senuk soto'ita yeu pu'arita benak a' ya'ane. Senuk intok ket, ka junaen, ta'abwisi jachin machik a' ya'ane.

²² Ini'i su, inien ju'u Lios, wame'e tua jiokot ameu a' chup'ea'um, lu'uta'eewame, inime'e aapo tua binwaa amet bo'o bichaka inien yee jiokot a' bittua'uta intok si'ime utte'ata aet ayuka'uta junuen a' ju'uneiyaa tebokai. ²³ Inika'a yaak junuen, aapo inim itomake, aapo'ik betana kaita aapo'ik benaka jiba yo'orisi machika, a' nesawee'uta itom a' ju'uneiyaatuabaekai, iitom,

jume' aapo'ik tua a' nak jikoleka'um. Intok jaibu, bat naatelaapo naateka yeu a' pu'arim, junale benak tua eiyaawatchika yo'orisi machik, itom aman aamak a' bitne' betchi'bo. ²⁴ Ju'u Lios, aapo itom nunuk, waatem jurio yoemrata betana, watem intok ket, jume' ka juriom betana. ²⁵ Jum Oseajtuka'uta ji'ojteka'po a' jia'a benasia:

Jume'e, bat naataka ka in yoemiamtuka'um, juname'e, i'an in yoemiampo ne am ta'aane.

Intok juka'a, bat naataka ka in nakeka'uta, i'an ne a' nak ta'aane.

²⁶ Intok jiba jum bwiaaraapo:

“Eme'e ka nee betana yoemrapo ta'eewa”, ti ameu jiuwaka'po,

Jiba junama'a, inime'e, Lios, yuu jiapsamta betana, bem yoemiawaimtuka'po ta'eenaa.

²⁷ Taa ket jume' intok Ijra'el yoemrata betana, ju'u Isa'iaj tuka'u inen a' teuwaak: “Ijra'eltuka'uta betana, jume' aet yeu katriam, se'eta bawe mak bwikola aukamta benasi ka a na'ikiatu maisi juebenaka juni'i, kia jume'e, si'imem inime'e betana, ka jaikika yeu be'ekame jiba, jinne'uimtune.

²⁸ Bwe'ituk ju'u itom achai Lios, aapo'ik inim bwiapo yeu weene'eti jiaka a' teuwaari, kaita be'eeka, chubalaposu, aet yeu yuma'ane.” ²⁹ Jiba aapo'ik, juka' Isa'iajtuka'uta bat naataka a' jiaka'a benasia:

Juka' ankelesimmeu Lios, teekapo katekamta,

Jume' itot yeu katriamtuneeme ka itom mikako,

Wooi, jume' bwere jo'aram, Sorooma intok Koomoora' teame kaita'po tawaka'a benasi te au ean.

Jume' juriom, intok ju'u Krijtota betana nok lutu'uria

³⁰ Junak su inen te jiune. Jume' ka juri-omtakai, intok Liojta betana bem tu'u mabet-tunee'uta, bat naataka ka a' jariwa'um. Inime'e, juname'emtuk, jume' Liojta bichapo tu'isi mabetwakame. Inime'e, Jesukrijtota bem sualeka' betchi'bo, junuen, Liojta bichapo tu'u mabetwak.

³¹ Taa ka junueni jume' Ijra'eltuka'uta betana yoemra, jume' nesauri ji'ojteim bo'o jooria'um, Liojta bichapo junae tu'isi tawa machikai, kattim junaka'a nesauta weye'po aman aet yeu yuumak.

³² Bwe'ituk bempo, bempo'im ka Liojta sualeka, a' bo'o jooriaka' betchi'bo. Ala, bempo, tu'ik bo'o jooriaka tu'u mabettubaen. Junae betchi'bo Jesukrijtota ka sualeka, senuk tetat te'iteka'a benasi aet ji'obek. ³³ Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

Yuu, ti jiia ju'u Lios, jum kaupō, Sion tea'po, senuk ne aman bittuane.

Inika'a, tetata, aet te'itinaa'uta benasi maachik.

Juebenaka aet ka tu'isi tawane.

Taa ju'u, a' sualeme, ka ae tana bai ta'aatune.

10

¹ Krijtopo nemak werim, ju'u tua junen jiaka in eiyaa'u intok Liojtau bicha in noka'u, ini'i, juka' jurio yoemrata a' jinne'uitunee'u juna'a. ² Taa ne ala, ame betana ne inen a' teuwa, Liojta betana weyemat bem japseka'po, taa ala bem bo'o jooria'ut, Liojta bem yo'oree'ut ka junaen

a' lutu'uriatuka'po aman a' jooa. ³ Bwe'ituk bempo kattim ju'unea, Liojta jachin yee a' tu'u mabeta'po, ala bempo, bem junuen a' tu'ure'po aman aneka, Liojta betana tu'u mabtrimtubae. Taa juka'a, aapo'ik yee a' tu'u mabeta'u betana, ka a' mabetakai, omola a' tawaa. ⁴ Bwe'ituk, Jesukrijtota yaaka'ue, ju'u nesauri ji'ojtei, ka intok a' utte'atune' betchi'bo, junama tajtia a' tawaak. Intok ket, i'an, si'ime jume' a' sualeme, Liojta betana am tu'u mabettebo.

⁵ Ju'u intok jume' nesauri ji'ojteimmea, senuk, Liojta bichapo kaita ka tu'ik ya'ari benasi a' mabet tune'e'u betana nokakai, ju'u Moiseejtuka'u: "Ju'u inia nesaurit tu'isi yeu yumakame, ae betchi'bo jiba yuu jiapsine", ti a' teuwaak. ⁶ Taa Jesukrijtota sualeka, junuen Liojta yee a' mabeta'u betana, inen ji'ojtei: "Ka inien eebanee: Jabesa tua, teekau sikaa, junuen Krijtota a'abo ko'om nottituane", ti eakai. ⁷ Intok kia ka inen jiubaanee juni'i: "Jabesa tua, bwiata betukun a noitine, intok junuen, kokkolam nasuk, Krijtota a' jiabijtetuane", ti eakai. ⁸ Inien ji'ojtei: "Juka' Liojta teuwaa'uta, empo jaibu a' ju'uneiyyaa. Intok a' teuwaa." Ini'i Liojta nok lutu'uria, ju'u Jesukrijtota betana, jachin a' sualnaa'u itom yee majtanaa'u juna'a. ⁹ Bwe'ituk, empo, Jesukrijtota emo yo'owak, ti juebenam bichapo a' teuwaaka'ateko, intok tua lutu'uriapo, aapo'ik kokkoarim nasuk, Liojta a' jiabijteka'uta suale'eteko, empo jinne'uitune. ¹⁰ Bwe'ituk ju'u Liojta bichapo tu'u mabettubaeme, tua junuen jiaka a' sualeme juna'atune. Intok ju'u junuen jinne'uitubaeme, juebenam bichapo, Jesukrijtota

a' suale'uta a' teuwaaneeme, juna'atune.

¹¹ Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: “Jabetaka juni'i a' sualeme, ka ae tana bai ta'aatune.”

¹² Bwe'ituk Liojta bichapo, jume' juriom, intok jume' waate, ka juriomtakai juni'i, ka ta'abwisi, taa si'ime nanancha eiyaawa. Bwe'ituk wepul achai Liojta, si'imem nau a' yo'owak. Intok si'imem wame'e, au bicha emo nokriame, ae betana, kaita be'eeka a' mabetne.

¹³ Taa ket inen a' ji'ojtei'i benasia: “Jabetaka juni'i, wa'a tua junen jiaka, ju'u itom yo'owabeu bicha, aapo'ik a' jiokolinee'uta a'awame, juna'a jinne'ui tune”, ti ji'ojtei.

¹⁴ Taa kaachin au bicha emo nokriane, ka a' sualekai. Intok kia kaachin a' sualne, aapo'ik betana weyemta kee jikkajilamtakai. Intok kaibu a' jikkajinee juka' Liojta nok lutu'uriata, kaabeta ameu a' teuwaao.

¹⁵ Intok kia inime'e juni'i, kaachin, juka'a, Liojta nok lutu'uriata yee majtane, kaabeta aet am tekil makako. Liojta nok lutu'uriapo inien a' ji'ojtei'i benasia: “Tua naksi eiyaanaa, jume'e, mekka betana, wokimmea kateka, Krijtota betana, bemelasi weyeka intok tu'ik yee majtame”, ti jiakai.

¹⁶ Taa junuentaka juni'i, ka si'ime jume' inika'a bemela nok lutu'uriata jikkajame a' mabbeta. Ini'i, juka' Isa'iaj tuka'uta a' ji'ojteka'a benasi weye: “Achai Lios, kaabe ee betana itom teuwaau a' suale”, ti jiakai.

¹⁷ Junuen san, ju'u, aapo'ik soal ta'eewame, ini'i, aapo'ik betana a' jikkajiwa'po iniat yeu weama. Ju'u intok jikkajinaame, ini'i, ju'u, Jesukrijtota betana nok lutu'uria juna'a.

¹⁸ Taa inen ne nattemae, jaisa bempo, Krijtota

betana nok lutu'uriata ka jikkajakamme ja'ani. Jana'aka. Ju'uneewa bem a' jikkajila'po, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

Jume' Liojta betana yeteu noktuawakame, si'ime bwiat yeu tajtia jikkajituk.

Intok ju'u, bem teuwaa'u, si'ime aniat yeu tajtia jiapsammeu yuumak.

¹⁹ Taa juchi ne nattemae, jaisa ju'u Ijra'elta yoemra ka a' ju'uneiyaa ja'ani. Jana'aka. Ju'uneamme. Che'a bat naataka ju'u Moiseejtuka'u inen a' ji'ojtek:

“Inepone”, ti jiia ju'u Lios, “enchim, wate yoemratarat, ka tua juebena yoemratakai, ka tua eiyaawame, enchim mammatetuakai, eme'e junammet koptine.

Intok senu yoemra, ka suawakame betchi'bo ne enchim omtituane”, ti jiia ju'u Lios.

²⁰ Che'a chukula ket ju'u Isa'iajtuka'u, che'a witti ameu a' teuwaak inen jiakai:

Jume' ka net emo temaime, junammeu nee net am ju'uneetuak.

Intok jume' ka nee nattemaimmeu, junammeu ne ino yeu bwisek.

²¹ Ju'u intoko ijra'eliita yoemrata betana, ju'u Isa'iajtuka'u: “Jiba ta'apo nee inia yoemra, ka a tejwaatuka intok kaa, yo'oraakammeu, neu bicha nee am nunu”, ti jiia.

11

Ijra'el yoemrataka, jume' jinne'urim

¹ Taa i'an intok, jaisa ju'u Lios, juka' a' yoemrawata, ijra'eliitam teame omola tawaak

ja'ani. Kaibu junuentune. Bwe'ituk jiba ineponee ijra'eliita yoemra, Apra'amtuka'utat yeu katriam, intok senu, Benjamin teamta betana yoemiarim betana nee yeu simria. ² Tua bat naatakai ju'u Lios, juka' ijra'el yoemrata, aapo'ik am yoemiaka'a benasi junuen am mabetak. Intok i'ani, ka omola am tawaari. Iniau waate'em, jum Liojta nok lutu'uriapo eme'e a' ju'uneiyaaka, ju'u Eliajtuka'uta betana nokaka inen a' ji'ojteituka'po, aapo'ik Liojtau bicha nokaka, juka' Ijra'el yoemrata beje'eka am na'atejoka'po: ³ “Achai”, ti jiakai, “jume' ee betana weyemat ju'uneetuawaka yeteu nonokame, bempo am su'ak. Intok jum te'opompo sawaawamta nasontek. Intok inepolaanee enchi yo'oreka jiba tawala. Intok nee juni'i ket me'ebaemme.” ⁴ Taa ju'u Lios inen a' yoopnak: “Woo busan miil yoemem, ijra'eliitam betana ne ju'uneiyaa, junaka'a ka tua lios Ba'al teamta kee a' yo'oreka, ka au tonommea japtelame.” ⁵ Junuen san ket jiba junak benasia, inime'e taewaimmetchi jume' ijra'eliitam betana, waate, tua ka juebenaka tawala, jume' Liojta ama butti yee a' nak jiokole' betchi'bo yeu pu'arim. ⁶ Taa junuen, Liojta ama butti yee a' jiokole' betchi'bo tuko, kaachin junuen jita tu'ik senuk a' joa'u betchi'botune. Bwe'ituk junuen, senuk a' joa'u betchi'bo tuko, Liojta ama butti yee a' jiokolee'uta, kaita teuwaan ean. ⁷ Junak su, ju'u Ijra'el yoemra inen bem bit-bae'uta, ka jajamek. Taa juname'e betana, ka jaikika, Liojta yeu pu'aka'um a' jajamek. Jume' watem intok, ka aamak eaka ka a' jajamtuawak. ⁸ Liojta nok lutu'uriapo inen a' ji'ojteituka'a bena-

sia: “Ju'u Lios, inime'e, aapo'ik betana weyemtat ka bem ju'uneene' betchi'bo, junuen am tawaak. Liojta ame nasuk joa'uta, bichaka juni'i, katim a' mammatek. Intok aapo'ik betana lutu'uriata jikkajaka juni'i, katim a' mabetak. Intok i'an tajtia inien weye.”⁹ Ju'u Labiituka'u ket inen a' teuwaak:

“Ju'u pajkowame, bempo'im bo'o jooria'u, ka tu'isi ameu chupne.

Junuen, junaet ka tu'isi tawaka, Liojta betana jiokot machik bem bitne' betchi'bo”, ti jikakai.

¹⁰ “Intok kia chukula juni'i, juka'a, Liojta ame nasuk joa'uta bichaka juni'i, ka bichame benasi, ka bem mammatenee'u ameu aune.

Intok ju'u ka tu'ik bem bo'o jooria'u, jiba betchi'bo betteka, ko'om po'ola am tawaane.”

Juka' ka jurio yoemrata ket, jaisa jinne'uituka'u

¹¹ I'an su, jaisa jume' ijra'el yoemra junuen aet ji'obekai, jaisa jiba betchi'bo tokti aet ji'obek ja'ani. Kaibu junuentune. Taa ala, jume' juriom junuen, Liojta ka nok jikkajakai, jume' ka juriom, bem jinne'uimtunee'uta jajamek. Junuen, juka' ijra'el yoemrata, am bichaka, amet kopteka, ame benasi Liojta betana weyemtat emo temaine' betchi'bo. ¹² Junuen san, jume' juriom, junuen ka amma'ali auka'u, si'ime jume' jiapsame betchi'bo tu'isi yeu sikaari. Intok ket ju'u, bem ji'obeka'u, jume' ka juriom betchi'bo, tu'isi ameu chupukai. Junuen san, che'a juni'i tu'ine, si'ime jurio yoemrata, juchi benasi Liojta yo'oreka, au emo su'u tojako.

¹³ Taa eme'e, jume' ka juriommeu senu weemta ne emou teuwaabae. Bwe'ituk ju'u Lios, jume' ka juriommeu bicha nee yeu pu'ari. Nee intok, inika'a in tekil maki, ka kia jita tekiltuka'po ju'uneaka, ne aet jiapsek. ¹⁴ Junuen, watem nele benasi juriomtakai, jumak juni'i, enchim bichaka, emo benasi Liojta betana weyemtat jiapsine, ti eakai, intok junuen, watem jinne'uimtu i'akai. ¹⁵ Junuen jume' juriom, Liojta betana ka eiyaawakai, junae betchi'bo si'ime ju'u wate yoemra inim jiapsame, Liojtamak a bem emo tu'utenee'uta jajamekai. Junuen san inime'e, chukula, Liojta bichapo juchi tu'u mabetwako, che'a juni'i tu'ine. Bwe'ituk bempo'im betchi'bo, kokolamtaka intok juchi jiabijtekame benane. ¹⁶ Juriom bat naataka a' bo'o jooria'a benasia machikai. Bwe'ituk jume' paanim, bat yeu sikame, kittimnea ya'ari, juname'e paanim, Liojtau bicha am na'ikiarituko, jiba su tua ket, si'ime jume' kittim juni'i, Liojtau bicha na'ikiarimtu benasi bitnaa. Intok kia a' juyataka juni'i, a' nawam, Liojtau bicha na'ikiarituko, jiba su tua ket, jume' nassa'akariam juni'i, aapo'iku bicha betchi'botune.

¹⁷ Maasu, waate, jume' juriom, oliibo'ouwotau tammachiawaka, junaka'a nassa'akariaka, chuktawakame benasi mamachi. Intok inime'e chuktawaka'po, empo, ka juriotakai intok kia beja juyapo oliibo'ouwotakai, junaka'a nassa'akariatuawak. Jiba inien empo, inia tu'i oliibo'ouwota nawa, empo ket a' nawaka intok ket ae jiapsakai. ¹⁸ Taa empo, i'an junaka'a uwota a' nassa'akaria benakai, ka jume' waate, ka a'

nassa'akariam bepa che'a emo eiyaane. Junuen empo che'a emo eiya'ateko, iau waatine, juka' nawata ka empo utte'ata em aet autua'u. Taa ala juka' nawata junuen utte'ata et a' autua'u.

¹⁹ Taa jumak empo inen jiunee: “Lutu'uria ala, taa juname'e nassa'akariam chuktawak, junuen juname'e wee'po in nassa'akariatune' betchi'bo.”

²⁰ Lutu'uria o'oben, taa juname'e junuen ya'atuk, ka Liojta bem a' suale' betchi'bo. Taa empo intok, em a' suale' betchi'bo jiba, junuen tu'u mabetri. Junuen san, empo, ka che'a emo eiyaabaane. Ala aet ee majjaune.

²¹ Bwe'ituk ju'u Lios junuen, juname'e bat naataka tua a' yoemiaka'um, bem ka tu'isi auka'ut ka am jiokoeka'ateko, enchi juni'i ka aet jiokoine.

²² Junuen ake'em a' mam-mate, Liojta junuen itomak a' tu'ireaka'po. Taa ketchia, aapo'ik tua junama wa'am, kuttipo a' nesawe'po. Jume' ka amma'ali aukammak junuen bettesi ameu a' chupak. Taa enchi ala, tu'ik ausu'lik ya'ariala. Taa utte'a junuen aapo'ik ama butti enchi a' jiokoleka'po aman jiba em a' su-alne'po. Bwe'ituk ka junuentuko, empo juni'i junuen omola tawaanaa.

²³ Intok junuentaka juni'i, jume' juriom juchi benasi a' sualeka'ateko, juchi benasi bemelasi mabetnaa. Bwe'ituk ju'u Lios, juchi bemelasi am tu'u mabet betchi'bo ama yuma'ane.

²⁴ Bwe'ituk empo junuen, ka juri-otaka juni'i, juyapo, oliibo'ota benasi machika, chuktawaka, tu'i oliibo'ouwotau yo'oturiawakai, ka junuen eu a' lutu'uriatuko juni'i. Junuen san, che'a juni san, jume' juriom junaka'a tu'ik oliibo'ouwota, jiba a' nassa'akariakame benakai, juchi bemelasi juname'e, Liojta betana tu'u ma-

bettune.

Ijra'el yoemrataka, jume' si'imeta chupi'iseo, jinne'uituneeme

²⁵ Taa Krijtopo nemak werim, senu weemta, inika'a kaabeta ju'uneiyaa'uta, nee enchim ju'uneiyaa i'a. Junuen enchim ka ama butti jitat enchim emo ju'uneeline' betchi'bo, juka' Ijra'el yoemrata wateku junuen, Liojta nok lutu'uriatata ka bem a' ta'aatuawaka'po, junuen bem ka a' mabetbae' betchi'bo. Taa inime'e, jume' wate ka nanau machi yoemra, kaabem be'eeka, si'imem Krijtota sualneeme a' suale'u tajtia jiba junuen anne. ²⁶ Inika'a inien yeu simsuka, junak si'ime ju'u Ijra'el yoemrata jinne'uimtune. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

“Ju'u yee jinne'uneeme, senu kawi, Sion teamta betana yeu machine.

Intok juna'a, Jakoobo' teamta betana, juka' yoemrata, ka amma'ali bem jiapsa'u betana, am aniaka am jinne'une.

²⁷ Junak intok inepo junuen, bem ka tu'uwa ya'ari betana am jiokoisukai,

Junuen inepo, bemelasi amemak senu lutu'uriata ya'ane”, ti jiia ju'u Lios.

²⁸ Junuen san, Jesukrijtota nok lutu'uriata betchi'bo jume' juriom, Liojta beje'eme benasi tawaari, junuen enchim, jume' ka juriom, a jinne'uimtune' betchi'bo. Taa ju'u Lios, juname'e, ketuni am nake. Bwe'ituk inime'e betana, jume' bat bem yo'owasuka'um yeu pu'arimtuk.

²⁹ Bwe'ituk ju'u Lios, senuk au yumaka, juka' a' joonee'uta, yetet a' autua'uta, ka juchi yee

a' u'u'uuraa. Intok kia jume' a' usiwaimtune' betchi'bo a' nunuka'um juni'i, ka am kop kopta. ³⁰ Eme'e, bat naatakai ka Liojta nok jikkajak. Taa i'an, jume' juriom junuen emo benasi, Liojta ka am nok jikkaja' betchi'bo, ju'u Lios, enchim nak jiokolek. ³¹ Jiba junaen, bempo i'an, ka Liojta nok jikkajak. Taa junuen, Liojta a am nak jiokoline' betchi'bo jiba, ket enchim a' nak jiokole'e benasia. ³² Bwe'ituk ju'u Lios, si'ime yoemrata, nanancha, aapo'ik ka nok jikkajame benasi tawaari, jiba junaen, si'ime yoemrata, nanancha a' nak jiokolibae' betchi'bo.

³³ Tua ka jajam maisi maachi intok kaitau a tammachiatu, Liojta a joa'u. Intok ju'u jitat a' ju'unea'u, intok a' koba suawa. Aapo'ik ya'abae'uta, kaabe ju'unakkiachisi a yeu a' bwi-jne. Intok a' bo'o jooria'ut, jachin a' joa'ut, aet ju'unee betchi'bo kaabe a' jajamne. ³⁴ Bwe'ituk kaabe Liojta betana eerimmet ju'uneame aane. Intok kia kaabe aane, Liojta majtakame. ³⁵ Inim tua kaabe aane, wa'a Liojta bat jita a' mikaka, intok junuen, jiba junae betchi'bo, chukula aapo'ik betana jita mabetneeme. ³⁶ Bwe'ituk si'ime ju'u ayukame, Liojta betana ju'unakteitaka aayuk. Intok juka' inim jiapsaka ayukamta, a' utte'ae, aapo a' jiapsitua. Intok si'ime ju'u ayukame, aapo'ik ae eiya' betchi'bo aayuk. Si'imem betana a' yo'orinaa'u jiba yuu betchi'botune. Tua junuentune.

12

Si'imeku, wepulsi Liojta betchi'bo jiba, jiapsiwame

¹ Junuen san Krijtopo nemak werim, emou ne ujbwana, Liojta tu'isi yee a' nake' betchi'bo, intok Liojta junuen alleetua' betchi'bo, eme'e jita a' mikakamta benasi, au emo su'u tojine' betchi'bo. Wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba, intok Liojta ae alleetua maisia jiapsakai. Ini'i, tua junuen jia-aka, ka jiapsita bepa, enchim Liojta yo'orinee'u juna'atune. ² Ka inim aniapo ka tu'isi jiapsiwa'a benasia eme'e jiapsibaane. Taa ala eme'e, ta'abwisi, wepulsi tu'ikut jiba enchim jiapsinee'ut emo temaine. Junuen eme'e, yuma'isi, bemelasi intok ta'abwisi jiapsi betchi'bo. Junuen eme'e a aet ju'uneenee juka' Liojta jitat junuen enchim a' bo'o jooria i'a'ut, inika'a juka' tu'ik bo'o joori-awamta, juka' ae Liojta alleenee'ut intok si'ime lutu'uriaka weyemat.

³ Liojta ama butti yee a' nake' betchi'bo, aapo'ik betana in aet ju'uneetuawaka in a joa'u betchi'bo, si'imem emou nee inika'a teuwaabae. Kaabeta emo nasuk, che'a bepa au jabeline' betchi'bo. Ala, we'epulaka, junuen au a' ju'uneiyaa'po aman, emot ju'uneaka, ka che'a au eiyaane. Liojta betana aniawaka, jachin maisi Krijtota a' suale'po aman. ⁴ Maa suko, junuen, itepo ka nanau machika, juebenakue itom takaa, wepulsi takaasi ya'ari. Intok ka si'ime ju'u junuen ka nanancha ju'unaktei, wepulsi weemta jooa. ⁵ Junuen san ket itepo juni'i, jume' Krijtota sualeme, juebenakai juni'i, Jesukrijtota mak eaka, itom a' suale' betchi'bo, takaata wepulsi a' machiaka'a benasia, wepu'ulai benasi te nau eiyaawa. Intok itepo, juka' takaata junuen juebenaka nau a' ya'arituka'a benasia, itom nau eaka naas itom ito

anianee'uta, itou utte'a.

⁶ Intok ju'u Lios, yee a' nake' betchi'bo, itom we'epulaim, ka nanau machika a itom bo'o joori- anee'uta itot autualaa, aapo'ik a' tu'ure'po aman junuen weyemta. Itepo junuen, juka' itot autu- ari, tu'isi te a' bo'o jooriane. Jume' Liojta betana weyemta a' ju'uneiyaaka a' teuwa'ateko, junaka'a, Jesukrijtota itom a' suale'ut eaka a' teuwaane.

⁷ Ju'u, watem bit betchi'bo junuen a' ta'aaka, aet au yumame, aet jiapsine. Ju'u intok, Krijtota nok lutu'uriatata ju'uneaka, a yee a' majtame, aet au tekil makne, yee majta' betchi'bo. ⁸ Ju'u, Liojta betana weyemtat yee a' jiapsituame, ju- naka'a bo'o jooria betchi'bo, aet au temaine. Ju'u yee mimikame, kaita aet mabet bo'o bichakai a' joone. Ju'u intok nau yaajiwa'po, junaka'a wee- tua' betchi'bo a' tekiakame, aet jiapseka, ama wa'am a' joone. Ju'u, jume' jikot emo bichame am aniname, alleaka a' joone.

Jume' Krijtota sualeme, jaisa jiapsi'ea'u

⁹ Enchim naas emo naknee'u, lutu'uriatune. Juka' ka tu'ik bo'o jooriawamta ka a' eiyaabaane, ala, juka'a, si'ime tu'ik bo'o jooriawamta tu'ureka, aet jiapsine. ¹⁰ Eme'e, emo nasuk emo nak ta'aanee Krijtota nau sualeme tua emo am eiya'a benasia. Emo nasuk, we'epulaka, kia jita'apo juni'i, watem che'a emo eiyaa tebokai. Intok si'ime naas emo yo'orekai.

¹¹ Emo utte'a jooriane, ka o'obene. Intok yo'owe Jesukrijtota betana tekilet jiapseka, aet emo temaine. ¹² Alleaka jiapsine. Chukula enchim mabet bo'o bicha'ut jiapsekai. Jikot emo

bichaka, ka seej chukti eaka, a bo'o bitne. Liojtau bicha jiba enchim noknee'uta ka a' koptane.

¹³ Jume'e, Krijtota sualeka, jita'apo jiokot eame, eme'e aniane. Intok jume'e, mekka betana emou aneme, enchim jo'aampo am mabetaka, tu'isi am bitne.

¹⁴ Jume'e, ka enchim tu'ureka emou suuame, tu'ik ame tana waatane. Intok ameu tu'u nokne. Intok ket Liojtau bicha, tu'ik am a'auriane. Intok ka tu'ik, ka ameu bicha a' eiyaane.

¹⁵ Jume'e, jita'apo juni'i alleammake, eme'e, juname'emak ket alleene. Intok jume'e, jitat juni'i siokaka, ka alleammak, eme'e amewit junuen eene.

¹⁶ Wepulsi, si'imeku nau eewame, emo nasuk aune. Kaabe che'a emo eiyaane. Ala eme'e junuen, kaita'po che'a emo eiyaammake, eme'e amewit eene. Eme'e, ka unnaa jita emo ta'aaline.

¹⁷ Ka tu'ik emou ya'awakamta betana, eme'e ka jujutbaane. Si'imem bichapo, si'imeku, tu'isi enchim jiapsinee'ut emo temaine. ¹⁸ Inia weyemat emo utte'a jooriane, enchim au yuma'u tajtia, junuen si'imemmak yanti elaka jiapsi betchi'bo.

¹⁹ Krijtopo nemak werim, in nake'um. Eme'e kaitat jujutbaane. Ala Liojta mampo si'imeta su'u tojine. Bwe'ituk Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei: "Ineponee juna'a ju'u jiokot yee ya'aneeme. Ineponee ameu a' lutu'uriatuka'po aman, ameu a' chupa'ane", ti jiia ju'u achai Lios. ²⁰ Intok ket inen ama ji'ojtei: "Juka' enchi beje'eka anemta, a' tebaureo, a' ji'ibwa mikne. Intok a' ba'ae mukeo, a' ba'a mikne. Bwe'ituk empo junuen au a' tiutuane." ²¹ Ka tu'ik, ka enchim ya'ane' betchi'bo,

emo aet suuane. Ala, che'a, tu'ik ausu'lik enchim bo'o joorianee'ue emot a' ayuka, ka tu'ik koba'ika, omola a' tawaane.

13

¹ Kaabe yeu be'aaka, ya'uraata nesaupo aman jiapsine. Bwe'ituk kaabe nesau ean, ka Liojta betchi'botuko. Inime'e intoko, ya'uraa ayukame junuen, Liojta junen ea' betchi'bo yo'o ya'ari. ² Junuen san jabetaka juni'i, ya'uraata beje'eka aneme, juka' Liojta junuen nesaweka'uta beje'eka anemta benane. Jume' intok, junuen ya'uraata beje'eme, jiba junae betchi'bo ka tu'isi aulam. Intok juname'e jiokot ya'atune. ³ Bwe'ituk jume' yaa'uchim, jume' tu'ik ausu'lik joammeu ka suuane. Ala jume' ka tu'ik joammewi. Inien san beja, empo, jume' yaa'uchim ka majjaubae'eteko, tu'isi jiapsine. Intok junueni ju'u ya'uraa, tu'isi em ane'u, e tana a' teuwaane. ⁴ Bwe'ituk juname'e, Liojta betana junaka'a jooa. Eu tu'ik betchi'bo enchi suakai. Taa empo, ka tu'ik joa'ateko, junak empo majjaune. Bwe'ituk ju'u ya'uraa junuen yee jiokot ya'a betchi'bo, lutu'uriaka junuen nesawe. Juname'esu, Liojta betana a' joakai, junuen juka' ka tu'ik joamta, au a' lutu'uriatuka'po aman, junuen jiokot am jooa. ⁵ Junuen san utte'a, juka' ya'uraata nok jikkajipo. Inia wooi weemta betchi'bo. Ka kia jiokot em ya'anaa'uta ka eu aune' betchi'bo jiba, taa ketchia, Liojta bichapo tu'isi em jiapsa'po em a' ju'uneiyaane' betchi'bo. ⁶ Intok ket jiba inia betchi'bo juka' tomita, ya'uraatau bicha weyemta a' nenka. Bwe'ituk ju'u ya'uraa, Liojta betana

tekilta joame benaka, intok inika'a tekiaka, a' bo'o jooria.

⁷ Si'imemmeu emo betana bem mabet'ea'uta junuen em ameu a' chupa'ane. Juka' ya'uraatau bicha enchim beje'etua'ea'uta, a' beje'etuane. Jume' intok enchim yo'ori'ea'um, ake'em am yo'orine. Jume' intok, enchim eiyaa'ea'um, ake'em am eiyaane. ⁸ Kaabeta jita wikiriabaane. Ala, emo nasuk, ju'u enchim naas emo naknee'uta ka emou bi'ine. Bwe'ituk ju'u yee nakeka jiapsame, junuen Liojta nesauri ji'ojteita weye'po aman aulatune. ⁹ Bwe'ituk jume' nesaurim inen ji'ojtei: "Jamutta, ka a' jubeka, ka aamak emo tu'urine. Intok ka yee sussu'ane. Ka jita etbwabaane. Intok ka lutu'uriae, kaabeta nana'atejone. Juka' ka em atteata, ka waatabaane." Taa inime'e nesaurim, intok si'ime jume' waate, inen weyemtae chupe: "Em emo nake'e benasia, juka' ele benasi yoemta junuen a' nakne", ti jiamtae. ¹⁰ Ju'u yee nakeme, kaibu juka' ale benasi yoemta ka tu'ik au ya'abaane. Junuen san beja, ju'u yee nakeme, nesauri ji'ojteim betana weyemta, tua junama wa'am a' chupa'alatune.

¹¹ Intok ketchia, i'an, inim weyemtat mam-mateka jiapsine. Intok ju'uneiyaakai, i'an, che'a enchim aet emo temaeka aet jiapsine'po. Bwe'ituk i'an, che'a juni'i kaita be'ee, inim ka tu'ik betana itom jinne'uimtunee'uta tua junaen itou chup-nee'uta, Krijtota nok lutu'uriata itom sualeka a' mabetak bepa. ¹² Tukaaria jaibu simsuka, intok taewai jaibu naate'e benasi maachi. Inien san itepo, tukaapo ka tu'ik bo'o jooriawamta, a' su'u tojine. Intok itepo tachiriapo aneme benasi, Li-

ojta betana weyeka, itom ae ito jinne'unee'uta, a' eiyaaka, ae ito aniane. ¹³ Katte jak wa'am jachin juni'i jiapsibaane. Taa si'imeku itepo suasi jiapsine, tachiriapo rejti'eewa'a benasia. Naakowamta intok ka weela'po ji'ibwawamta ka joaka jiapsine. Intok kia ta'abwi jaamuchim mak ito tu'uriwamta juni'i. Ka tu'ikut ka emo ta'arune. Intok kia ka nok nassuabaanee juni'i. Intok ka watem atteat koptine. ¹⁴ Taa ala eme'e, yo'owe Jesukrijtota betana a' tu'u jiapsie emo aniane. Intok enchim takaam betana, ka tu'ik emot ayukamta, ka a' tu'ureka a' eiyaabaane.

14

Ka ju'u Krijtopo emak werikut jitat nokbaanee

¹ Senuk ju'ubwa Krijtota sualeka, kee tua aet utte'itumta ama aneo, eme'e, ka wate weemtat, ka ju'unakkiachikut, aamak etejoka, taa alleaka a' mabetne. ² Maa su, waate Krijtota sualeme aane, si'ime wakajta bem bwa'ane'po a' tu'i, ti eaka a' suale. Wate intok, kee tu'isi Krijtota sualeme, ji'uta jiba bem bwa'ane'po a' tu'i'iti'eame. ³ Ju'u, junuen si'imeta bwa'eeme, juka' junuen watek ka a bwa'atu, ti eamta, ka jaana a' eiyaane. Ju'u intok, junuen ka si'imeta bwa'eeme, juka' si'imeta a bwa'eemta, ka jaana aet nokne, ka amma'ali a' ane'eti jiakai. Bwe'ituk junaka'a, ju'u Lios ket a' tu'u mabetla. ⁴ Ka eu cha'aka, ta'abwik tekokamta, jitat em aet nokne'po. Bwe'ituk junaka'a, tu'isi, oo ka tu'isi aamak a' tawako, ju'u a' tekowa aamak ju'unea. Intok junuen jume'e, Krijtota sualeka a' mabetlame, tu'isi tawane, bwe'ituk ju'u yo'owe

Jesukrijto, junuen tu'isi am tawane' betchi'bo am ania'po au yuuma.

⁵ Maa su ket, wate, Krijtota sualeme aane, Liojta yo'ori betchi'bo, taewaim betana, senuk che'a emo a' tu'urituame. Intok ket waate aane, si'ime jume' taewaim, nanancha a' eiyaaka a' sualeme. We'epulaka nattepolo tu'isi ju'uneenee jita betchi'bo junuen bem a' suale'po. ⁶ Ju'u, taewaim betana senuk che'a yeu pu'ame, Liojta yo'orika junuen aane. Ju'u intok ka junuen a' joame, ket jiba Liojta aet yo'oreka junuen aane. Ju'u intok, si'imeta a au bwa'ee ti'eame, Liojta yo'oreka junuen a' jooa. Bwe'ituk Liojta ae betchi'bo baisae. Ju'u intok ket, wakajta ka a' bwa'eeme, junuen ket Liojta yo'oreka, ka a' bwa'ee. Intok ket Liojta aet bai saune. ⁷ Bwe'ituk kaabe inim ito betana, ka watem betana ani-awaka, aapolai benasi jiba jiapsame. Intok kia kaabe, aapolai benasi mukuka, ka watem siok-tuaneeme. ⁸ Bwe'ituk itepo ket inim jiapsakai, Jesukrijtota yo'owaka te jiapsine. Intok itepo kokkoko juni'i, jiba aapo'ik yo'owaka te kokkone. Junuen san, itepo, inim jiapsaka, oo chukula kokkoka juni'i, aapo ju'u Lios itom yoemiak. ⁹ Bwe'ituk ju'u Jesukrijto junuen muukuk, intok ket juchi jiabijtetuawak, junuen, i'an jiap-sammeu intok kia jaibu kokkoarimmeu juni'i, yo'otubaekai.

¹⁰ Taa empo, jabetaka juni'i, ka eu lutu'uria, Krijtopo emak werik ka tu'isi em a' tawaane'po oo kia jak wa'am em a' eiyaane'po. Bwe'ituk si'ime itepo, achai Liojtau yeu machine, junuen aapo'ik betana itot a' ju'uneiyaana' betchi'bo, tu'isi oo ka

tu'isi itom jiapsaka'ut. ¹¹ Bwe'ituk jum Liojta nok lutu'uriapo inen ji'ojtei:

In jiapsa'po, tua lutu'uriatuka'a benasia, ti jiia ju'u achai Lios, junuen ket, kaabe yeu be'eka, si'ime yeu tajtia, nee yo'oreka, tonommea japtine.

Intok ket si'ime, si'imem bichapo, Liojtaka in ane'epo a' teuwaane.

¹² Junuen san itepo, we'epulaka, ju'u itom jiapsisuka'u betana, Liojta bichapo ju'uneiyaatune.

Ka juka' Krijtopo emak werik, ka tu'ikut ji'optuabaanee

¹³ Junuen san, i'an, itepo ka jitat naas nat nokne. Taa ala eme'e, che'a iniat jiapsine, Krijtopo emomak werik, kaita'po bem emo betchi'bo a' ji'obeka, ka tu'ik a' ya'anee'utchi. ¹⁴ Ju'uneane, bwa'awamta, oo jita juni'i, ka tu'isi yee a' tawaanee'uta, kaita aet ayuka'po. Inia betana intok junuen a' lutu'uriatuka'po ne aet ju'unea, yo'owe Jesukrijtota in a' suale'po aman. Taa senu junaka'a, jita juni'i tua ka au a' tu'i ti eame, junuen, junae betchi'bo, ka tu'isi aet tawaane. ¹⁵ Taa intok, wakajta oo jita em bwa'e' betchi'bo, juka' Krijtopo emak werik, ka aet a' alleeo junak empo, junae bichapo junuen, junaka'a bwa'e'eteko, ka yee nakemta benasi annee. Junuen empo, senuk ket, Krijtota ae betchi'bo mukuka'uta, ka junuen a' ji'optuabaane, junuen kia jita juni'i em bwa'apea' betchi'bo. ¹⁶ Junuen san, eme'e, juka' enchim tu'i'iti'eaka, enchim joa'ut, ka emot nokna' betchi'bo, aet emo suuane. ¹⁷ Bwe'ituk Liojta yo'o nesaweka kateka'u betana, ju'u lutu'uria yee

jinne'ume, ka bwa'awame oo ju'u ji'iwame juna'a a' teuwaa. Ala, Liojta bichapo tu'isi jiapsiwame juna'a. Intok yanti elaka intok alleaka, Liojta tu'u jiapsi betchi'bo itot ayukame juna'a. ¹⁸ Ju'u junuen a' bo'o jooriaka, Jesukrijtota betana tekilta joame, Liojta alleetuaka jiapsine. Intok inim, watem betana tu'isi a' ane'epo ju'uneiyaanaa.

¹⁹ Junuen san itepo, si'imemmak yanti elaka itom jiapsinee'ut, bichau bicha te aet ito temaine. Intok junuen, juna'e itepo, Liojta betana weyemtat naas ito aniane. ²⁰ Juka' inim, Liojta betana weyeka bo'o jooriawamta, kate'e kia jita em bwa'ee'u betchi'bo junuen a' beje'eka em anbaane. Ju'uneewa, si'ime bwa'amta, kaita ka tu'ik aet ayuka'po. Taa seenu, ka tu'isi aune, aapo'ik ji'ibwa' betchi'bo, watem, Krijtota bem suale'u betana ka tu'ikut ji'optuaka'ateko. ²¹ Wakajta empo ka bwa'e'eteko, tu'ine. Intok kia pa'asi ba'awata ka je'e'eteko, tu'ine. Intok kia jita juni'i ka joone, juka'a, Krijtopo emak werik ka junuen junaet a' ji'optua' betchi'bo oo ka junuen ka tu'isi tawaa betchi'bo oo Krijtota a' suale'ut, ka ko'om a' eene' betchi'bo. ²² Inia betana, ju'u em a' suale'ut, empola junuen Liojta bichapo em a' suale'po ju'uneene. A' allea'u aet aune, ju'u jabetaka juni'i, a' joa'ut si'imeku tu'isi a' ane'epo, Liojta bichapo au ju'uneiyaame. ²³ Bwe'ituk seenu, a' bwa'ee'u betana uu'eaka a' bwa'eeme, junuen a' bwa'eeka, ka tu'isi aet au tawaane. Bwe'ituk junaka'a ka a' yoem'eiyaaka a' bwa'akai. Bwe'ituk si'ime ju'u senuk ka aet yoem eaka joowame, junaet ka tu'isi tawane.

15

Ka empo, emo alleetuabaane, ala, ele benasi yoemta jita'apo alleetuanee

¹ Junuen san, itepo jume' che'a tutti Krijtota sualeme, jume' kee tutti a' sualeme, jita'aku ka amma'ali bem jiapsa'ut, ameu tu'u jiapseka, junaet am aniane, che'a tu'isi bem jiapsine' betchi'bo. Intok ka itepo jiba itom tu'ure'uta joaka, yanti elne. ² Itepo we'epulaka, jume' ito benasi yoememmak tuttu'ine, ametana tu'ik waataka. Intok jita'po ameu tu'ik betana, intok si'imeku, Krijtota che'a tu'isi bem sualnee'ut am aniakai. ³ Bwe'ituk aapo Jesukrijto juni'i, ka aapo'ik ea'po, a' tu'ure'uta joaka jiapsak. Taa ala, Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia au yeu siika: “Jume'e, Liojta jaana jiaawaame teuwaaka'uta, neu yeu chupuk.” ⁴ Bwe'ituk si'ime ju'u bat naataka yeu sikaari, Liojta nok lutu'uriapo ji'ojtewakame, junuen ji'ojteituk, itom ae majtitune' betchi'bo. Junuen, chukula itom mabetnee'ut eaka, itom a' bo'o bitne' betchi'bo. Junuen, junakriapo a' bo'o bichakame, intok juname'e, alleewamta jajameka'uta, ama ju'uneiyaakai. ⁵ Aapo ju'u Lios, ju'u ket, binwa a itom bo'o bitne' betchi'bo itom aniane, intok ka itom ko'om eaka, jiba itom alleenee'uta itot autuame, aapo junuen enchim aniane, wepulsi, si'imem nau eaka, enchim jiapsine' betchi'bo, Jesukrijtota enchim jiapsi i'a'po amani. ⁶ Junuen beja, si'ime wepulsi nanancha eaka, juka' itom yo'owe Jesukrijtota Lios achaiwata, au bicha

nokaka, enchim allea'uta teuwaaka, tua junuen jiaka a' yo'orine.

Krijtota nok lutu'uria, ket jume' ka juriom a' majtawa

⁷ Junuen san eme'e, nanancha emo eiyaaka, emo tu'u mabbetne. Jesukrijtota itom a' tu'u mabetaka'a benasia. Junuen Liojta a' nakwaka a' yo'orina' betchi'bo. ⁸ Bwe'ituk ju'u in teuwa'a, Jesukrijtota, jume' ijra'eliitam tu'ikut am aniabaeka, ameu yepsaka'u juna'a. Junuen bat naataka, jume' itom yo'owamtuka'um, Liojta ameu bicha na'ikiaka'uta, a' chupa'abaekai. Intok junuen Liojta a' teuwaarit, ka a' koptaka, si'imekut a' chupa'uta ju'uneiyaana' betchi'bo. ⁹ Taa ketchia, junuen, jume' ka juriom juni'i, ket Liojta tu'isi yee a' jiokole' betchi'bo, bem a' yo'ore'uta au teuwaane' betchi'bo. Liojta nok lutu'uriapo a' ji'ojtei'i benasia:

“Inia betchi'bo, inepo, ka nanau machi yoemrata nasuk, nee enchi yo'orine.

Intok enchi yo'oriteboka, ne eu bicha bwikne”, ti jiia ju'u yo'owe Krijto.

¹⁰ Intok ket jiba Liojta nok lutu'uriapo omot inen ji'ojtei:

Alleene, eme'e, ka nanau machi yoemra, jume' Liojta yoemiammake.

¹¹ Ket intok, juchi omot inen ji'ojtei:

Si'ime ju'u yoemra aniat yeu tajtia, achai Liojta yo'oreka, au bicha bwikne,

Intok si'imeraa, jachin maisi a' eiyaawatchi-aka'uta a' teuwaane.

¹² Ju'u Isa'iajtuka'u ket inen a' ji'ojtek:

Issai'i teamta betana, seenu, a' yoemiam betana
yeu machine,

Ju'u, juka' ka nanau machi yoemratau yo'otaka a'
sauneeme.

Juna'a yoemra intok, tu'ik aet mabet bo'o bitnee a'
yoem eiyaakai.

¹³ Lios, aapo ju'u, chukula itom mabetnee'ut
itom jiapsine' betchi'bo itom aniame, enchim
tu'isi alleenee'uta emot autuane. Intok junuen,
aapo'ik sualeka, yanti elaka enchim jiapsinee'uta
emot aune. Junuen beja, che'a juni'i Liojta
enchim bo'o bitnee'uta ka a' koptaka jiba emot
aune. Liojta tu'u jiapsie aniawakai.

¹⁴ Krijtopo nemak werim, emo betana ne a'
lutu'uriatuka'po ne ju'unea, ama butti yee nak
jiokoleka enchim jiapsa'po. Intok Liojta be-
tana lutu'uriat yuma'isi enchim ju'unea'po. In-
tok ket, tu'ikut enchim a emo sua tejwaa'ut
ju'unea'po. ¹⁵ Taa inim ji'ojtei in emou bittua'po,
inia wate weemta betana ne kaita essoka emou
a' teuwaa. Junuen inika'a ka enchim koptane'
betchi'bo. Inika'a ne jooa, Liojta ama butti yee a'
nake' betchi'bo nee aet a' tekil makaka' betchi'bo.

¹⁶ Jesukrijtota betana weyemta, jume' ka juriom
nasuk a' bo'o jooriakai. Ini'i intok in joa'u, Lio-
jta betana nok lutu'uria yee jinne'uneeme in yee
majta'u juna'a. Junuen, jume' ka juriom, Liojta
bichapo am tu'u mabettu i'akai. Liojta tu'u jiapsie
junuen wepulsi aapo'ik betchi'bo jiba jiapsakai.

¹⁷ Taa inepo, Jesukrijtota in suale'po amani, Li-
ojta betana in tekilet, in bo'o jooria'ut, in aet ino
uttianee'u net aayuk. ¹⁸ Bwe'ituk inepo kaita jita

ta'abwik intok ne a teuwaa. Ala juka'a, Jesukrijtota betana weyeka neas a' joa'uta jiba. Junuen jume' ka juriom, Liojta a bem nok jikkajinee'uta am majtakai. Ini'i intok, in yee majta'ue intok in joa'ue ya'ari. ¹⁹ Liojta a jita joa'apo aman, machilaata, intok watek ka a jootu maisi machikue. Intok Liojta betana tu'u jiapsi in mabetrie aniawakai, ya'ari. Inien san, inepo, Jesukrijtota betana a' nok lutu'uriawata, yuma'isi nee yee a' majtala, bwe'u jo'ara Jerusalem tea'po naateka, intok si'imekut, bwiaraa Iliiriko' tea'u tajtia. ²⁰ Junuen, inepo, Jesukrijtota nok lutu'uriata yee majtaka nee junuen aet jiapsisuk, si'imekut jum Krijtota team jakwoo juni'i ka ju'uneiyaari'po, ka junuen, watem jaibu yajilata yee majtaka'po, ka amet cha'aka yee majtabaekai. ²¹ Ala che'a, Liojta nok lutu'uriapo inen a' ji'ojteituka'a benasia:

Wame'e, jakwoo juni'i ka ae betana jikkajisukame, a' jikkajine.

Intok wame'e, jakwoo juni'i kee ae betana tejwaawame, juname'e aet ju'uneene.

Paplo, bwe'u jo'araa Roma' tea'u noitibaeka'ea

²² Jiba inia betchi'bo san, inepo, jue benasi emou noiti jiji'obeka juni'i, kee ama yuma'ala. ²³ Taa i'ani, inepo inimi'i si'imekut in tekil chupa'ika, intok tua binwatuk naateka enchim bitpeakai, ²⁴ bwiaraa Ejpanya' tea'u bicha weyeka, ne ket emou noitibaeka'ea. Intok chukula, inepo, junama'a, alleaka ama emomak ansuko, junaman bicha in weene' betchi'bo, enchim nee aniane'po ne emot ea. ²⁵ Taa i'an lautipo ne bwe'u jo'ara Jerusalem tea'u bicha ne noitibae. Junaman jume'

Krijtota sualemmeu, bem emo ae anianee'uta ameu weiyaabaekai. ²⁶ Bwe'ituk, jume'e, bwiaraa Maseroonia' tea'po intok Akaaya' tea'po jo'aaka, Krijtota sualeme, junaman Jerusalen tea'u, Krijtota sualeka, tua kaitae emo ania machim, bem emo ae anianee'uta nau tojaka, ameu a' bittuabaeka ean. ²⁷ Bempo junuen bem aune'po a' tu'urek, intok junuen tu'isi aayuk. Bwe'ituk junuen ameu cha'aka bem am ania'po. Bwe'ituk junuen, jume' juriomtaka Krijtota sualeme, jume' ka juriom, Krijtota betana weyemat am majtaka am aniako, junuen san inime'e i'an, jiba junaen, jume' juriomtaka Krijtota sualeme, inim jita'po bem am anianee'uta ameu cha'aka. ²⁸ Junuen san, inia betana inepo aet yeu yuma'asuko, intok junammeu inika'a tojisuko, junaman bwiaraa Ejpanya' tea'u bicha ne yeu weebae, emot wa'am weepat enchim intok bichakai. ²⁹ Inen a' lutu'uriatuka'po ne ju'unea, inepo junaman emou yepsakai, Jesukrijtota nemaktuka, aapo'ik nok lutu'uriata betana juka' emou tu'inemta, kaita be'eeka, in emou a' teuwaane'po.

³⁰ Krijtopo nemak werim, itom yo'owe Jesukrijtota itom nau suale' betchi'bo intok Liojta betana a' tu'u jiapsie enchim a yee nake' betchi'bo ne emou ujbwana, enchim nemak eaka, in bo'o jooria'ut, in aet jiapseka'a benasia, nee aniakai, Liojtau bicha nee nokriakai. ³¹ Jum Jurea bwiaraa' tea'po, jume' ka Krijtota sualeme betana in jinne'uitune' betchi'bo eme'e Liojtau nee nokriane. Intok inika'a, jume' Krijtota sualeka, Jerusalenpo jo'aakame, am ania betchi'bo in weiyaa'uta, junuen tu'isi a' mabettune' betchi'bo.

³² Junuen beja, Liojta junen eao, alleaka in aman enchim bitne' betchi'bo. Intok junuen inepo emomak aneka, in yum jo'ene' betchi'bo. ³³ Lios, ju'u yanti elaka jiapsiwanta yetet autuame, enchim si'imemmaktune. Intok junuentune.

16

Paplo, jume' a' ta'aa'um tebotua

¹ Jamuttaka, Krijtopo itomak werik, Peebe' teamta, inen ne enchim a' ta'aaka a' ju'uneiyaa i'a. Aapo, senu jo'ara Senkrea' tea'po, Krijtota sualeme nasuk, te'opopo, tekilta joaka am ania. ² Inika'a junuen, eme'e, tu'isi a' mabetne, yo'owe Jesukrijtota itom nau suale'po amani, Krijtopo nau wewerim bem emo bit'ea'a benasia. Intok eme'e, jita'po juni'i a enchim a' ania'ut a' aniane. Bwe'ituk aapo yu'in yee aniala, intok kia nee juni'i aniala.

³ Risiila' teamta intok Akiila' teamta nee am tebotuariane. Inime'e, Jesukrijtota betana juka' tekilta nemak a' bo'o jooriame. ⁴ Inime'e, be-mpo nee jinne'ubaekai, jinilwatchisi emo bichak. Junuen san tu'isi ne am bai sae, intok ka inepo jiba, taa ket si'ime wame'e, ka juriomtaka, si'imekut aneka, Krijtota sualeme am bai sae. ⁵ Ket jume' Krijtopo itomak werim, Risiilata intok Akiila' teamtaim jo'apo nau yaajame em tebotuane. Intok ketchia, juka' Epaineeto' teaka in jalla'i in nake'uta a' tebotuane. Ini'i juna'a ju'u bwiaraa Aasia' tea'po, che'a bat Krijtota sualekame. ⁶ Juka' Maria' teamta ket tebotuane. Aapo emo nasuk, Jesukrijtota betchi'bo yu'in tekilta ya'ari. ⁷ Ket Anrooniko intok Juniaj ti teakame, jume' nemak

joomem, am tebotuane. Inime'e ket ya'uraau nemak e'etasuak. Krijtota yeu pu'arim betana ket, inime'e eiyaawa. Intok ket che'a nee bepat Krijtota sualeka au emo su'u tojak.

⁸ Juka' Aapliaj teamta, yo'owe Jesukrijtota, nemak sualeka in nake'uta, in jalla'i, a' tebotuane. ⁹ Ket juka' Urbaano' teamta tebotuane, Jesukrijtota betana itomak tekipanoamta. Intok juka' in nake'uta, Taakij teamta. ¹⁰ Juka' Aapelej teamta nee ket tebotuariane. Jesukrijtota a' suale'po amani, junuen tua lutu'uriatuka'po ju'uneiyaawame. Intok ket jume' Arijtoobolo' teamta yoemiam nee ket tebotuariane. ¹¹ Juka' nemak jometa, Erooriaano' teamta a' tebotuane. Intok jume' Narsiiso' teamta yoemiam, jume' Krijtota sualeme. ¹² Jume' Ripaaina intok Ripoosa' teame ket tebotuane. Inime'e, jume' yo'owe Jesukrijtota tekilta joame. Intok juka' Krijtopo itomak werik, Persiira' teamta itom nake'uta. Ini'i ket, yo'owe Jesukrijtota tekilta yu'in a' ya'ala. ¹³ Juka' Ruupo' teamta ket tebotuane. Ini'i, jume' Krijtota sualeme nasuk, Krijtota tu'isi a' suale'po ta'eewaka eiyaawa. Intok a' aewata, juka' ket nee betchi'bo in ae benasi in eiya'uta, a' tebotuane. ¹⁴ Ket jume'e, inen teakame nee am tebotuariane, Asinkrito' teamta intok Leekon teamta, intok Ermaj teamta, intok Patroobaj teamta, intok Ermej teamta, intok si'ime jume' waate Krijtota sualeka amemak aneme. ¹⁵ Intok ket jume' inen teakame ne am tebotuariane. Pilooloko' teamta, Juuliaj teamta, intok Nereeo' teamta, intok a' akkoowata, intok juka' Olimpaaj teamta. Intok si'ime jume' Krijtota sualeka ama amemak nau yaajame.

¹⁶ Si'ime eme'e, Krijtota enchim nau suale'po aman, em naas emo tebotuanee tua emo nakekai. Si'ime jume' te'opommet Krijtota nau sualeme, utte'esia emou tebotemme.

¹⁷ Krijtopo itomak werim, emou ne ujbwana, jume' Krijtota sualeme nasuk, ka nau eewamta joaka intok yee ji'optuame, enchim am mammatene' betchi'bo. Bwe'ituk ini'i weyeme, bem joa'u, Krijtota betana juka' enchim a' majtawaka'uta, beje'eka weye. Juname'emak eme'e ka emo tu'urine. ¹⁸ Bwe'ituk juname'e, itom yo'owe Jesukrijtota betana weyemta, bempo, kaita tu'ik jooa. Ala bempo, bem tu'ureka, bem bwa'anee'ut jiapsek. Intok inime'e, aa noki'ichiae, juebenam am sualtua, wame'e, jita juni'i sualeme, jikkaji maisi ujyooisi ameu nokakai. ¹⁹ Si'imem betana eme'e ju'uneiyaawa, Liojtau si'imeku enchim nok jikkajaka, au enchim emo su'u tojila'po. Inia betchi'bo san ne ama butti emo tana allea. Intok inepo, tu'ik jiba enchim bo'o joorianee'u betana sussua i'a. Taa juka' ka tu'ik joo betchi'bo ka junuen jiapsine. ²⁰ Ju'u intoko Lios, yanti elaka jiapsiwamta yetet autuame, aapo, Jesukrijtotamak eakai, lautu juka' bebeje'erita, tokti enchim a' koba'anee'ut enchim aniane. Itom yo'owe Jesukrijtota betana juka' emou tu'ik eme'e mabetne.

²¹ Ju'u Timoteo' teame ket emou tebote. Ini'i, Jesukrijtota betana, tekilta nemak joame, Intok ketchia ju'u Luusio' teame, intok Jason teame, intok Sosiipatro' teame. Inime'e in nemak joomem.

²² Inepo, Teertio' teame, Paplota betana inika'a ji'ojteita emou ji'ojteme, ket ne, inepo, yo'owe Je-

sukrijtota in emo mak suale' betchi'bo ne enchim tebotua.

²³⁻²⁴ Ju'u Kaayo' teame ket junuen enchim tebotua. Inia jo'apo san inepo kateka, bitwa. Intok ketchia, ini'i, si'ime jume' inim Krijtota sualeme, a' jo'awapo nau yaaji betchi'bo am mabbeta. Ju'u Erajto' teame ket enchim tebotua. Ini'i, ju'u inim bwe'u jo'araapo Korinto' tea'po, ya'uraa tomita nau toji betchi'bo, tekilta joame. Intok ket ju'u Krijtopo itomak weri, Kuarto' teame enchim tebotua.

Ji'ojtesuka, Paplo, Liojta yo'oritebo

²⁵ I'an intoko itepo, Liojta te yo'orine, juka'a, Jesukrijtota, che'a juni'i, ka ta'abwisi intok, enchim a' sualnee'ut enchim anianemta. Liojta betana juka' bemela lutu'uriata, in yee a' majta'apo amani. Intok Jesukrijtota betana, juka' nok lutu'uriata yee a' majtawa'ue. Ini'i intoko, ani-ata kee ju'unaktewao, kaabeta ju'uneiyaaka, taa i'an, Liojta yeu machiari mak weye. ²⁶ Taa ala i'ani, jume'e, Liojta betana ju'uneiyaaka a' ji'ojtekame ji'ojteka'ue, ju'uneiyaawa, Liojta juka' jiba yuu jiapsamta nesaweka'po amani. Ini'i bemela lutu'uria, i'an si'ime ka nanau yoemra a' ju'uneiyaatuari, junuen bem a' sualne' betchi'bo intok bem a' nok jikkajine' betchi'bo.

²⁷ Lios, ju'u aapolaika, intok si'ime suawakame, jume' Jesukrijtota a' sualeme betana a' yo'orinaa'u, jiba yuu betchi'bo au aune. Intok tua junuentune.

**Yo'owe Jesukrijtota itom ya'ariaka'u
betchi'bo ju'u bemelaka liojta betana
lutu'uria ya'ari (El Nuevo Testamento en
yaqui)**

New Testament in Yaqui (MX:yaq:Yaqui)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yaqui

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Yaqui [yaq], Mexico

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Yaqui

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

f1151531-f330-51af-8fd4-d13c73020f71